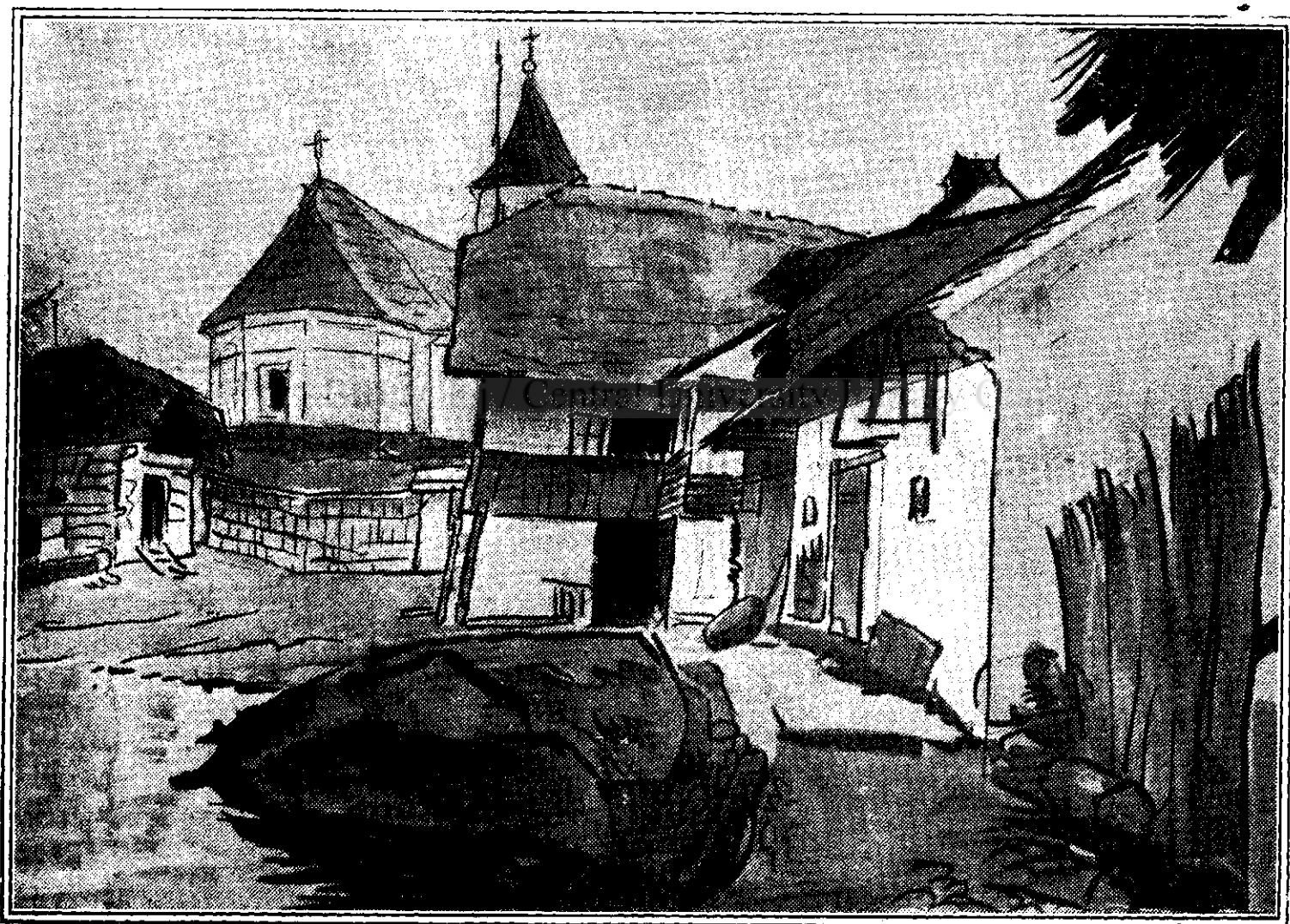

14. OCT. 1926

UNIVERSUL LITERAR

HORATIU DIMITRIU : DESEN

In acest număr : MIHAIL DRAGOMIRESCU, MIHAIL CELARIANU, ARTUR ENAŞESCU, MIRCEA ŞTEPANESCU, SYLVIUS ROLANDO, ION OJOG, ANDREAS LATZKO, M. GRINDEA, EUG. VICTOR, ELENA PROTOPOPESCU, C. I. ŞI-CLOVANU, V. MILITARU, T. PAUNESCU ULMU, B. CECROPIDE, ION BAILA, AL-SADI IONESCU, N. N. TONITZA şi PERPESSICIUS

An. XLII, Nr. 38.

19 Septembrie 1926.

Lei

Florile

Despre flori ași vrea să scriu acum, cu teamă,
Doamne, ca să nu Te-ating cumva în ele
Și să nu tresară 'n steaua lor suavă
Gându-Ți, iscodit de gândurile mele —

Florile, din brazda lor, mă urmăresc,
Merg, dar mă întorc și mă opresc,
Ochiu'-ar râde, dar privește trist, zâmbind,
Mâna s'ar întinde, pare-ași vrea să le cuprind,
Dar se uită trecătorii; atunci pornesc —

Inimi negre, sângeră bujorii,
Și se varsă 'n iarba 'naltă-atâta loc,
Stol de îngeri s'a lăsat pe brazde; iriși
Doruri grele: macii-aprînși din loc în loc —

Vin cu gurile 'nfocate trandafirii,
Pân'la vârful mlădiat de creangă 'n soare,
Vara 'ntreagă cu parfum aprins în floare,
Toamna, cu parfum-adânc al amintirii.

Vântu 'ncepe-atunci să bată 'ncet — și greu,
Cade sfânta floare, obosită,
Bate câteodată șuerând, când eu
Trec aproape singur prin grădina vestejită,
Cu răscoala sufletului meu.

Toamna smulge 'n crengile de pom
Gemete-aiurite, de secure,
Urlă vijelia ca'n pădure,
Zilnic, Doamne, pentru-un singur om. —

MIHAIL CELARIANU

Fard

Domnului CAMIL PETRESCU

Ape subpământene gonite prin peșteri —
Gând blestemat de lumină,
Liniști întinse, duhuri alină —
Maree spre lună în ritmice creșteri.

Cineva stă într'un colț de cafenea și plânge,
La o masă de marmoră brăzdată cu șuvițe de sânge.
Stafii pe la geamuri, plâns infundat —
A știut că nu vine și totuși a așteptat.., a așteptat...

Inimă lăse sub sute de sulți,
Oase dogite în șubrede scânduri —

Prin orice orașe, pe ori și ce uliți,
Pretutindenii fărăse aceleași oboseli și gânduri.

C. I. ȘICLOVANU

MINUNEA

de SYLVIVS ROLANDO

Simon ben Iona, incredințat cu numele de Chifa sau Petros și Toma, căruia îi zicea Didymos, coborau în puterea nopții dealul ce duce către Machal Kidron, urmând poteca strecurată printre lespede însemnate cu embleme funerare, monoliți în felul mormintelor lui Absalom, cu pilastri, frize și capituluri grecești, piramide de bolovani ciopliți, sprijinite pe table de piatră și vizuini mortuare stropite cu var și pline de oseminte.

Nu crezuseră în cuvintele lui Myriam din Magdala; bucuria sufletului ei nu fusese și bucuria sufletelor lor, iar în spusele femeii nu putuseră cunoaște semn de întărire așezământului lui Iacob și îndurarea lui Dumnezeu pentru fiii oamenilor. De aceea urcaseră în mare taină până în grădina Arimateianului, ca acolo, ochii să le rostiască adevărul și mintea să-i impuțernicească cu harul mărturiei vrednice de credință.

Dar așteptarea le fu în deșert! Piatra fusese îndepărtată, marama, giulgiul și feșele de pânză răvășite, mormântul golit! El însă n'a binevoit cu sufletele lor pângărite de ispită și lesne uitătoare de legământ.

Osteniți, cu mințile strivite de puterea tainei, cu sufletele împărțite de teamă și amar, fugăriți de oameni și neajutați de cer, ei cercau să găsiască în grădina Ghetsemani duh nou în statornicia păcii și pildă adevărată vieții lor ce va veni... De aceea, părăsind grădina lui Iosif din Arimateia, ei ocoliseră cu grijă ascunzătoarea regelui Zidkia și peștera durerilor lui Ieremia, tîind drumuri piezișe prin văile ponoarelor, cheile munților și ulucul pâraielor, cercetând văgăunile fiarelor și ferind luminile colibelor, astfel că după multă rătăcire, tocmai către veghea de mijloc, ei coborau tăcuți dealul ce duce către Nachal Kidron, înfruntând groaza nopții în adâncul ei și nălucirea mormintelor prinse de vânt în urlete prelungi de șofare blestamate și'n jocuri necurate de vârtejuri vrăjite...

Puține întâmplări compuniau veghea simțurilor! Câte un palpăit ca o pară de jar, le arăta drumul în sgura întunericului, petele de var și albul mormintelor le feriau pașii de atingerea necurată... și numai sborul speriat al unui liliac, ca sbateră porumbului pe jertfelnic, sau șipătul sinistru, ca un gemăt de cobe al unui val de vânt, le tălmăcia fiorul vieții în trupurile ce încercau să moară... Dar ieșind din locașul blestomat al morții, zăvoarele sufletului căzură, puterea simțurilor se irosi cu totul și de la porțile cerului până'n adâncul ființei lor, se presără doar întuneric și pustiu!...

Merseră câțva timp, storși de orice putere, resprijiniți de simțuri, necercetați de gând — umbre de întuneric, în întunericul nopții!... Dar ajunși în valea Kidronului, lângă pârâul cu sunete de pietricele curate, ca o pedeapsă hotărâtă, cocoșul cântă întâia oară, și'n sufletul nemernic al lui Petros, tresări puterea vieții odată cu amintirea păcatului...

Marama groasă a întunericului se destrămasă, iar luna apără între faldurile de mătase ale norilor, metalică, ca un cap de idol mort, prins într-o coroană de sulite prăfuite și podoabe înghețate de ceață, argint și sidf...

Cocoșul cântă încă odată și noua casnă răscolind adânc rana însângărată a lui Petros, dete drumul la cuvinte pline de amar.

— Frate Didymos, în grea strâmtare a

sufletului mă aflu și cruntă e pedeapsa nemerniciei mele... Toate lacrimile ochilor mei, cu le-am plâns și 'n trupul meu uscat, ca smochinul fără rod, simt otrava fiecărei picături de sânge... Eu L'am trădat, frate Didymos și de Iehuda nu mă despart decât arginții... Deaceia să ne bucurăm cu smerenie și să-L rugăm cu credință... În învierea lui stă mântuirea mea și a noastră a tuturor. El astăzi va cunoaște tot cecece noi zăvorîm cu grijă, iar la mine va vedea și crucea pe care eu o port și cuiele pe care eu singur mi le infing adânc în carnea sufletului meu.

— Simon ben Ionă, mai vartos durerea mea m'apasă... Tu aștepti cecece eu nu pot aștepta și gândești adevăruri, pe cari eu nu le pot gândi... În cugetul meu s'a împlântat, ca o sulită de otravă fermecată, îndoiala... De mult îi nesocotesc puterea și învierea Lui e pentru mine, azi o povară...

Cuvintele nimicitoare ale lui Toma, sunară în sufletul lui Petros mai de casnă chiar decât strigătul cocoșului. Prăpădul de moarte al necredinciosului infiripă pe buzele lui, cuvinte pline de virtute.

— Frate Didymos, grele sunt vorbele tale și de ucigător păcat pline... Osteneste cugetul tău cu marele adevăr, ca moștenirea Lui — pe care noi, azi deabia, am primit-o, să ne găsească plini de credință și vrednicie... Fie ca mormântul gol — pildă a Dumnezeirii Lui — să slujească la mântuirea ta și a mea...

— Simon ben Ionă, spre a găsi duhul credinței, în mare grabă am urcat până 'n grădina Arimateianului... Și nu l'am găsit, Uchi Chifa, căci credința din sufletul nostru purcede, iar adevărul din afară și sufletul meu e mistuit de vântul de foc al adevărului, ca grădina plină de anemone, de fiorosul Zilofah...

— Ia seama, mormântul era gol!

— Da, mormântul era gol!... E tot ce-am văzut...

— Nu, noi trebuie să vedem mai adânc, în pildele semnelor... Mormântul gol e răsplata Dumnezeirii Lui...

— Și eu privesc în adâncul faptelor, Și-

mon ben Ionă, în inima adevărului... Mormântul gol e pedeapsa omenirii Lui... L'au desgropat, frate Chifa, dându-L pradă câinilor și fiarelor sălbătice... L'au desgropat, fiindcă sunt uri, pe care mormântul le întefeste... și răzbunări nepotolite, nici de trupul ucis în casne...

— Myriam L'a văzut...

— Nu, Myriam l'a iubit și iubirea intruchipează adevăruri din păreri și trupuri omenesti din umbrele zilelor și luminile nopților!...

— Amintește-ți de vorbele, de proorocirile Lui...

— Atâția alții, mai înainte de El, le-a spus!...

— Gândește-te la minunile Lui...

— Nu, El n'a făcut minuni..., căci nu se chiamă minune, înfăptuirea, pe care ochii o văd și mintea o înțelege...

— Și ce vrei tu răzvrătitule? Ce incredințare va feri tinerețea ta închipuită de moartea grea a necredinței? Cu ce te voi păzi eu, acumă pocăitul, de păcatul ucigător al lui Iehuda?

— Uchi Petros, eu vreau minunea adevărată! Vreau acca înfăptuire, pe care ochii trezi s'o vadă; mintea înțeleaptă s'o adeverească, dar cugetul sănătos să n'o poată crede...

Decodată se opriră... În depărtare, lângă puntea aruncată peste albia Kidronului, pe unde ducea drumul în grădina Ghetsemani, un om îi aștepta.

— Este El, frate Didymos... Îi cunosc aderețul Lui de lână neagră...

— Liniștește-te, Simon ben Ionă, e tamariscul, care înseamnă drumul grădinii... E pomul, pe care așa de bine îl cunoști, învaluit în mantaua fravă a întunericului...

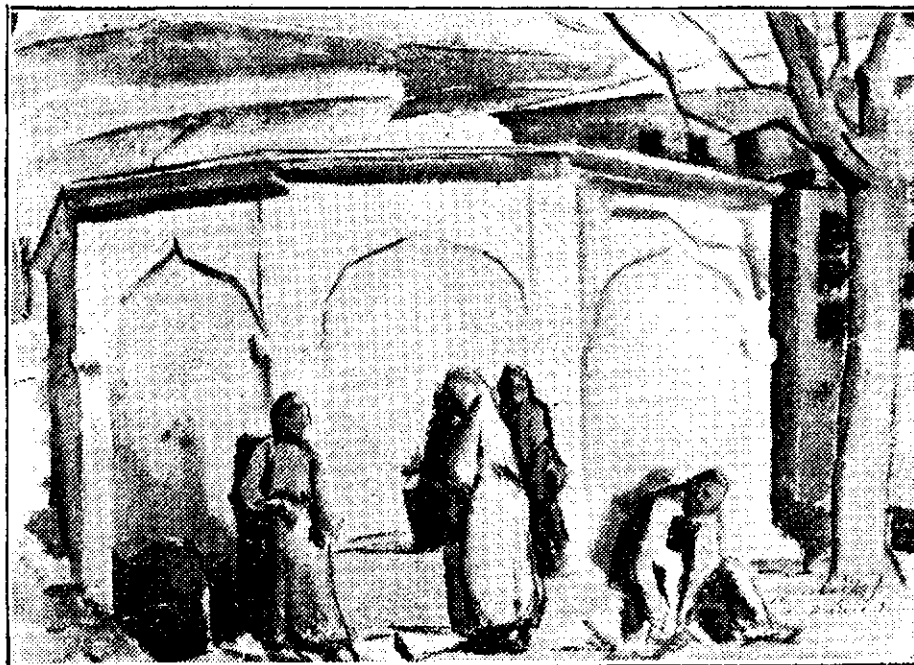
— Iată-i și coroana de spini, prefăcută în nimb de argint...

— Sunt razele lumii, care au spart obrocul norilor...

— Privește — Pe adevă, o picătură de sânge și apă, strălucește sub coasta din dreapta!...

— E lumina unui vierme de noapte, animat de frunzișul pomului...

— Să-L urmăim cu credință, frate Toma, căci îndurarea Lui se învederează acum! El ne răsplătește, nu după mărimea fărădelegilor noastre, ci după gândul cel bun zemislit în potirul sufletului, din duhul lacrimilor și cuvântul cel bun al remuş-

HRANDT AVACHIAN: LA FANTANA (Balci).

Scrisoare

Din toate primăverile de eri
S'a scuturat de mult amurgul în lumină
Și'n fermecata mea de vis grădina
Sunt numai flori și numai cânturi mângâeri.

Ca'ntr'o comoară sufletește-am strâns
Numai seninul bucuriilor senine,
În ape limpezi te-am cuprins pe tine
Și am uitat că unda apelor e plâns —

Și am uitat tot ce credeam să'mi amintesc
Din suferințele ce'mi presărară drumul :
— Trăește în grădina mea numai parfumul
A tot ce-am vrut și n'am putut să împli nesc.

Sânt altul azi și-acelaș sânt ca'n vremi trecute :...
— Mai gânditor, poate, mai blând și totuși eu —
— Din drum cofit m'am reîntors spre Dumnezeu
Și sufletul mi-l port pe căi necunoscute.

Cum nu mai am în zare stea care să-mi mintă,
Stingher acum la toate stelele colind,
Cu raze reci fărziu visările-mi aprind
Și rătăcesc în lumea largă fără țintă. —

EUGEN VICTOR

Luminiiș

Lumină grea de aur, s'a revărsat în noapte.
Acoperișuri cântă bramate ca în vis.
De-atât fuibr de lună, sub greutate-ucis,
Se prăvălește fructul în ierburile coapte...

Pe ulițele unde mi-a răs copilăria,
M'am reîntors și noaptea s'a ntins atât de albă
De parcă sub cupolă o uriașă nalbă
Iși fulguez înflorirea, sporivadu-mi pribegia...

Și crește luminiișul cu vrăji în plasă fină...
Izvoare argintate se limpezesc sub lună ;
Pe ghișduri de fântână atât senin se-adună,
Că sufletul se frânge sub bulgări de lumină...

...Și noaptea din adâncuri se cațără'n ruină !..

T. PAUNESCU ULMU

cărilor. Să-L urmăim, frate Toma, căci El ne va arăta și azi, ca și altă dată, drumul vieții adevărate...

Și trecând mai departe de muntele Har hazetim și de grădina Ghețemani, dincolo de mormântul lui Absalom și Iosafat, arătarea se găsea tot înainte și nici pe drumul cunoscut al Ofelului, ea nu purcesc, abia în dreptul fântâncii Gihon, o văzură urcând pe un deal părăsît, care nu era lor obișnuit nici pentru veghe, nici pentru desfătare. Luna și stelele alungaseră cu desăvârșire norii, dincolo de patința vederii și poleiau cu o pulbere de argint fiecare frunză, fiecare fir de iarbă, dând vestimânt de neprihană muresoaielor de furnici și pietrișului de pe drum, strălucire de nestemate.

Sub un smochin zăcea un trup de om mort. Fata-i era albă, ca cea a statuelor păgâne, fără nici o cută de sbucium, cu un ușor zâmbet împietrit pe chipul liniștit, zâmbetul semnării și al împăcării din urmă.

Un șanț adânc, cu marginile însângerate, îi încercuia gâtul ; doar degetele înfipte în pumni și mâinile șgărcite arătau suferința trupului în pofida sufletului.

— E trupul lui Iehuda, frate Toma !..

În crud blestem și-a ispășit păcatul...

— Adevăr, Uchi Șimon, e trupul neîngropatului ! Ploaia a putrezit frânghia, vântul a rupt-o, dar pe gâtul lui, ca o grea ocară, a rămas, cercul adânc al pedepsii...

— Ce-o fi vrând El ?... Frate Didymos ! presimt acum o mare minune...

Și la lumina nopții, aprinseră parcă din torțe de safir, ametist, topaz și argint, discipolii văzură pe Iehosua ingenunchind...

Era schimbat la față ! Dar nici strălucirea soarelui, nici albul luminii, nici glas din cer, nici cor de îngeri, nu-i slujiau Lui, ca altădată... ci numai ochii picurați cu două lacrimi prinse în aceeaș privire, de pe pământ, din cer și din trupul neîngropatului.

Stătu mult fără ca să se roage !.. Apoi încet, ca pentru o faptă sfântă, El își plecă smerit capul și la lumina nopții, aprinsă parcă din torțe de safir, ametist, topaz și argint, discipolii văzură pe Iehosua sărutând șanțul adânc, cu marginile însângerate, de pe gâtul lui Iehuda...

August 1926, Cluj.

SYLVIVS ROLANDO

Portrete străine

Pierre Mac Orlan

Vâsla lui atinge nostalgia și sarcasmul. Epoca, și distrată, și prostuță, l'a etichetat aventurier și olecuță american. Nu-i decât sedentar și latin obosit. Urmand, aparent, mișcările corăbiei și răsunarea exotismului căutat, își multiplică dela volum la volum, dela epigramă la epigramă, satisfacțiile de a convinge pe prost să rătăcească, între napa verzi și bolta Sfântului Ilie, cu nava, să urle pe valuri albastre și, la urma urmei, să sombreze. Rămâne să se știe de nu-i ecoul cârților lui, mai mult ricanare de cât și renă de bastiment.

Curiosul nume cu accente clovnești printre silabe, agită clopoței la scufiță, învârtește acele unei capricioase busole și, cu zece degete, schifează o tiflă. În ciuda zisei clichete, reușește să se străineze, având aerul că îi caută, de pe postul Dumas, de Scoot, troniturant. Dintre ai lui, de sigur Loti îl necăjește cu e-lulcaratul peisagiului, și Farrère cu moftul și gesticulația. El suportă flamura și faldul de veac al douăzecilea, dar le admite cu obrăznicie, și le înlătură, când vrea, acordându-le indulgența de a face să se creadă în bravura lor, în final de eroisme ; le încrustează în zodia mistrețului și a măcelăriei.

O greșală de aprecieri s'a comis până și'n țara lui, țară de reînnoite cadre, de vreme ce și acolo ștregarul melancolic a fost să fie socotit explorator de bambu. Ciornă de Piele al modernilor Fenimeți. În fața spectacolului post-belic și paradoxal burghez, el caută, însă pe lângă literaturile sălbatice și călătore, o versiune, adaptată acestora la suprafața dar necunoscută lor în profunzimea ei, în paiațeria ei de tragice grimase.

De la o avântare'n larg, cu orizont, și răsărit, și apus, și Doamne ajută, ajunge pe nesimțite, la Robert Putride și va Clăes. Sunt cei ce, astăzi, fac să cugete cu malicie și să grăiască cu răs galbene pe purcei și pe Mac Grogmitch, și cu odată, morala noastră de isterii și de grețose.

Dintre seniorii sus notați, nu ține a totul să ne spună de-s unii mai degrabă de cât alții reprezentativi ai nebuniilor de acum, concluzia e, totuși, firească, și nimaldele cuceritoare urcându-se până exegează și discernând cauzele marilor războaie din anul 5000, cu greu. Titlatură nouă capitol este găsită : „La guerre de goretz“.

„Malice“ nu escamotează niciunul din tre aceste stranii efecte de comie, dar o foarte fină estompă trece peste prădărețele învinuiri, ca să rămână la stăpînit desăvârșit, speculată de hetairei și condamnată cu ștreangul de cămătar. Enormitățile de ton și de situații, de cînd, aici, în șoapte și lumiuri cu abajour.

Froarea eroismului nostru de timpuri târzii, duce, precum se vede din cronica spectacolului, la o distrămăre totală, în la bucătăria zilei „aleargă toți în calitate de comestibile, după cum la cînd, alții, în calitate de martiri“.

Cu enigmaticul guignol, greu ne va să pactizăm, atîta vreme cât se va încerca să reveleze în parcul lui Putride un moralizator și un profet, suficient autoritar, unul și altul, pentru a nu ne face să uităm alături de trecut, „la petite char son vengeresse dans les écuries de no jours“.

ELENA PROTOPODESCU

Frământări¹⁾

— Trei acte. — Fragment. —

de MIRCEA ȘTEFANESCU

ACTUL II. Scena III.

IONICA (d. A. Pop Marțian)—ANDREI (d. N. Bălățeanu) — La urmă: ANCA (d-na Lilli Popovici).

(NOTA. — Andrei, prieten bun cu Ionica e de o lună amantul Ancăi, soția lui Ionică. În urma unei discuții avută cu Anca în scena precedentă, Andrei e convins că singura lui conduită și utilă, și cinstită, e să provoace următoarea scenă cu Ionică, scenă care se petrece într-un lămoar din casa lui Ionică :)

(Anca a ieșit).

IONICA. (Arătând după ea) Îți place ? (Cu tonul lui glumeț) Văzuși tu ce-i femeea ? (Dar observă agitația lui Andrei) Ce te zbați ca un urs în cușcă ?

ANDREI (Mai mult pentru el) A ! Un capriciu al nervilor. O să-i treacă.

IONICA. Și Barbu... de ce naiba nu mai vine pe aici ? (Rezonând) Bine, bea omul, dar când se trezește, se repede să-și mai vadă prietenii.

ANDREI. (Inchis) Se înțelegea bine cu el.

IONICA. Da, dar în ultimul timp nici nu mai întreba de el. (Prieteneste, cu un aer strengăresc) L-ai scos din paine, hojule !

ANDREI. (Tresărind) Eu ?

IONICA. (Răzând cu râsul lui plin) Dar cine... eu ? (Observând o schimbare în fața lui Andrei). Ei lasă, lasă, nu te face ! Acum tu-i poți de urât. Și, firește, în prietenie, ca și în dragoste, ochii cari nu se văd, se uită. Mai mult de-aia m'a surprins nervozitatea ei...

ANDREI. (Care s'a luptat în el, în timpul ultimei replici a lui Ionică, întrerupându-l hotărât :) Ionică, trebuie să-ți vorbesc ceva.

IONICA. (Cu tonul lui, care ia în ușor orice). Dacă trebuie neapărat, zi.

ANDREI. (Cu emoție) Chiar în privința asta.

IONICA. Oleo ! Dă-i drumul !

ANDREI. (Iutimidat) Adică... lasă. După masă. Acum n'o să avem destulă vreme.

IONICA. (Concludent) A ! E cu introducere. Hai, începi și, dacă n'om termina, îi mai zici și după masă. (Se așează într-un fotoliu) Doar n'ai să pleci cu cafeaua'n gușe ?

ANDREI. (Încercând o apărare deșartă) Nu. Vreau să mă înțelegi bine. Sunt lucruri cari nu pot fi spuse decât dintr'o singură bucată...

IONICA. Ce spui, mă ?

ANDREI. ...sunt introduceri fatale cari, oricât de inutile ar părea, simți nevoea să le spui cu glas tare... să te desvinovățești prin ele.

IONICA. Să te desvinovățești ? (Afectând) Va să zică : e caz grav. (Dându-și un aer serios). Uite, ia creion și hârtie și, înainte de a începe, fixează-ți punctele principale. (Acum râde).

ANDREI. (Deplin hotărât, condus de vorbe). Nu, Ionică. Punctul principal al celor ce vreau să-ți spun, n'am nevoie să mi-l însemn, ca să nu-l uit. (O pauză. Foarte emoționat, dar reținându-și emo-

IONICA. (Brusc surprins) Cum ? (Dar replica-i urmează inconștient cu tonul glumeț al firei lui). Și iată că ai uitat introducerea. (Acum rămâne din nou surprins, li vine să rădă) O iubești pe Anca ? Și asta mi-o spui mie ? Spune-i-o ei !

ANDREI. (Cu ton convingător) Eu nu glămesc, Ionică. E o situație pe care sunt obligat să ți-o destăinuesc.

IONICA. (Devine serios, se scoală, face câțiva pași, apoi se oprește cu mâinile în buzunare și, ridicând umerii :) Și... ce vrei să-ți fac eu ?

ANDREI. Să decizi.

IONICA. Să decid... ce ? (O clipă) Ia ascultă, mă băte, tu ai căpiat ?

ANDREI. Mărturisirea pe care ți-o fac acum e rezultatul unei lupte suflatești de o lună.

IONICA. (Se așează din nou, dar acum în alt fotoliu. După o clipă concentrată : De o lună o iubești ?

ANDREI. O iubesc de aproape un an, dar (cu tonul scăzut) de o lună... i-am spus-o...

IONICA. (După o pauză, cu tonul scăzut ; silabisit :) Va-să-zi-că ; i-ai spus-o...

ANDREI. (Acum volubil) Ionică, simt toată greutatea mărturisirii. Dar nu se putea altfel. Judecă-mă. Un an de zile am tăcut. O lună m-au ținut pe loc remușcările.

IONICA. (Al cărui ton se asprește) Asta-i introducerea.

ANDREI. (Încurcat) Nici n'am puterea să mă explic. Aș vrea să mă înțelegi... să mă condamni...

IONICA. (Gânditor și agitat, se scoală iar și face pași). Ori că... nu e ușor să-ți schimbi viața... așa, într'o secundă.

(Pauză încordată) Nu te condamn. Ai fost cinstit.

ANDREI. (Cu o stângăcie care trădează bucuria primului pas făcut) Trebuia... nu e așa ? Nici nu mă așteptam... să mă înțelegi atât de repede...

IONICA. (Se așează din nou, acum pe sofa) Sunt situații cari se pricep iremediabil dintr'o singură fulgerare de gând. (Mai mult pentru el, rezonând) A ta e clară. O iubești pe nevasta mea. Cine te oprește ? Bărbatul ei ? Nu. Dimpotrivă... el ți-o aruncă în brațe. Ai, prin urmare, tot dreptul s'o iubești. Și ea — vezi bine — are și ea dreptul să-și alegă fericirea așa cum o înțelege. (O pauză) Numai... ea te iubește ?

ANDREI. (Delicat) Cred că da.

IONICA. (Cu îndemn blând, dar energic) Hai Andrei, hai Andrei, nu suntem copii. Nu puteai să faci demersul ăsta, dacă nu erai sigur.

ANDREI. (Vădit jenat, cu tonul scăzut) Mă iubește.

IONICA. (Trece în pauză un moment de vizibilă emoție ; apoi :) Te iubește... (Pauză) Ți-a spus-o ?

ANDREI. (Aproape tot restul scenei cere mullă discreție în interpretare și în ton).

ANDREI. (Aproape tot restul scenei cere mullă discreție în interpretare și în ton).

ANDREI. Da.

IONICA. Când ?

ANDREI. De o lună.

IONICA. (Cu ton afirmativ) Când i-ai spus și tu.

ANDREI. Da.

IONICA. Va să zică... te iubia și ea în taină de mai multă vreme... poate de un an... ca și tine.

ANDREI. Eram atrași unul spre celălalt. Dar...

IONICA. (Întrerupându-l) Știu... ați tăcut... pentru că amândoi v'ați gândit la

MIRCEA ȘTEFANESCU

Clîșeu Rampa

mine. Ați fost cinstaiți... amândoi... asta rețin... și pentru asta... vă mulțumesc. (La ambele accentuări ale lui Ionică, jena lui Andrei trebuie bine exteriorizată. Tăcere lungă, apăsătoare. Apoi :) Te iubește mult ?

ANDREI. (Foarte jenat) Crede-mă... mi-e greu...

IONICA. Nu. Nu. Ce a fost greu pentru tine, a trecut. Acum, greul începe pentru mine. Nu e așa : trebuie să iau imediat o hotărâre ? Voi așteptați un răspuns. (Pauză scurtă) Vreau să știu : te iubește mult ?

ANDREI. Mă bizui mult pe iubirea ei.

IONICA. (Autoritar) Nu, nu Andrei, vreau să fii sigur. (Pauză. Trecere de ton) Vezi tu ? Eu m'am însurat... așa... ca să am și eu „o casă“. N'am iubit niciodată... pe nimeni... adică pe nici o femeie. Le-am socotit totdeauna ca pe niște tovarășe plăcute, cele mai plăcute fără îndoială în viață... tovarășe bune de tachinat... născute să mobilizeze casa, să ne aprindă chefel și să ne astâmpere poftelile ; atât!... încolo, fără să te prapădești cu firea după ele. Desigur, sunt vinovat față de Anca ; ea aștepta poate mai mult dela mine. Ce vrei ? Așa am înțeles eu viața... dar n'am fost niciodată rău... nu, n'am fost... și mai ales cu Anca.

ANDREI. Nu s'a plâns niciodată de tine.

IONICA. Știu... cred. În căsnicia noastră, ne-am tolerat multe, mai ales ea mie, dar și eu ei. Am fost buni, am fost draguși ; poate, (emoționat) poate, fără să știm, ne-am iubit nițel, nițel...

ANDREI. Ionică...

IONICA. Nu... nu. Bine ai făcut că mi-ai spus. Erai dator și față de tine... și față de mine... și, mai ales, față de ea. (O pauză) Ești sigur că te iubește într'atâtă, încât n'are să regretce un moment că a venit lângă tine ?

ANDREI. Da.

IONICA. Te întreb, pentru că acum, când văd că trebuie să-mi plece tovarășă din viață, mi-amintesc că a fost o tovarășă bună, pe care n'am iubit-o... n'am iubit-o așa cum se spune că e iubirea... dar care îmi lasă regretul despărțirii. Vezi, e iubirea... dar care îmi lasă regretul despărțirii. Vezi, e greu totuși să te desparți!

¹ Această piesă se repetă actualmente la Teatrul Național, sub direcția de scenă a d-lui Paul Gusti și va fi prima premieră originală a acestei stagiuni. (Într'un accent energic) O iubesc pe Anca.

BALCICUL

— PEISAJ ȘI OAMENI —

Nu numai „Coasta de Argint“, ci coasta de aramă, de fier, coasta de aur... Dacă peste priveliștele biblice cu ceruri patriarhale, ar răsări chipii dramaticei și măslinii cu negrul lor sumbru și tragic, ai spune gădina lui Academicos...

În spațiu ard focuri de vitrou, — și în coridoarele zărilor, moscheile însulând tăcerea albastră, aprind limpezimi de crini. Veșnic alta, și nouă și veche, Marea, își mână pururi, singurătățile ambulante și eterne. Coastele aspre și tumultoase ale Balcicului scîlipesc în binecuvântarea cuaniilor de soare, iar casele strălucite și arhaice, din pornirea lor, au poposit la fărîm, — acolo unde, de veacuri, valuri neadormite se logodesc cu pământul, încununate în steme albe și zadarnice... La mijloc e zmaragd lichid, iar în fund — nu știa să pricepi unde stârșește safirul ei călător, și unde începe safirul bolnăuței orizontului...

Vistierile sufletului descătuseate de zăvoarele și lacătele lui grele, întemnițează tezaure de minuni și în osânda lăcomiei lui stă greu, și gata să se rupă. Capul e buimac, și se clatină, iar vremelnicia noastră subredă se entremură de atâta înțelegere... Nicăieri ca aici, nu-l poți simți pe Dumnezeu, mai fecund, mai viu, și mai actual...

Printre drumurile de calcar, bolovănoase și rupte; umbrite de smochinii în părg și de migdali, asinii Testamentului Nou, pase pășunca umedă și grasă, sau în resemnarea lor somnolentă clatină și leagănă povara la fel a fesiurilor colorate.

Balcicul, în diminețile limpezi și însoțite, se luminează ca o mână de monede vechi, sîmănate pe pripoare virozoase... Fiecare pisc sau culme e un pridvor de noui neașteptări, pridvoare de liniște desăvârșită și reculegere... Balcicul ațipeșe

Fără să-ți fi alipit sufletul de o ființă, fi-o rupi totuși din suflet. Ai s'o faci fericită? Nu prea cunosc sufletul la femei, dar simt în clipa asta că sufletul unei femei, poate fi ceva delicat... că decepția îl poate omori.

ANDREI. Ai Aneică e bolnav și eu m'am jurat să-l vindec.

IONICA. (Se scoală). Atunci? (Zâmbetul lui forțat apare trist).

ANDREI. N'as vrea să suferi din pricina mea.

IONICA. Nu. Nu. Sunt oameni cari uită repede, cari nu știu să suferă... și eu sunt dintre ei. (Cu o durere discretă) Să vă despărțiți de mine încet, să mă obișnușiți. (Strânge mâna lui Andrei, Dar deodată, îl privește fix) Andrei!

ANDREI. Da?

IONICA. (Reculegându-se) Nu. Nimic. (Între Aneică Ionică o privește strămtorat. Atmosfera grea e vizibilă).

ANCA. (Cu ton de bună camaradă) Băcși, masa e gata. (Simțind atmosfera) Dar ce-i cu voi? V'ați luat de păr?

IONICA. (Se îndreaptă spre ieșire) Aneică! (Andrei îl privește lung. Ionică are glasul întretăiat de emoție) Andrei are să-ți vorbească ceva. (Anca îi privește nedumerită pe amândoi) Ceva serios. (Iese).

MIRCEA ȘTEFANESCU

și adoarme preocupările și patimile vremelnice, iar peste ranele profunde și vechi, toarnă balsam de uitare... Activează și multiplică, atribuindu-i teologal care apropiu pe om de Dumnezeu: Creația.

Lată: printre mahoanele întăziate și bătrâne, Steriade, praci colțuri orientale de mit arab, și tâlhărește lumina cerurilor de ametist... Pe-acolo, de pe râpi încredunțate și severe, de unde Marea se vede ca un colț de thebaidă calmă și pioasă, părintele Gala își plimbă silueta trudnică și își flutură sutana apostolică, încununat de chipul tolstoiian, aspru și auster... Alături, curbat pe piatra unei nădejdi naționale stă întunecat Mugur.

Pe acolo, pe unde piscurile dezolante, în nopțile desfrânate de lună, înaintează fantomatic și spectrale, ca niște peninsule încheietoare de golfuri aeriene, și-a legănat capul demonic, și de posedat de artă, Maniu...

De pe o culme siriană și pleșuvă, silueta masivă a lui Storin, domină ca într'un cadru de tragedie elenă. Se pipăie, și răscolind în serinul prăfuit și vechi al amintirii, vag, îi mai dăinuc în minte, și recată în el, din vremi, pe Holofern-ul lui Judith... Dar Judith, printr'o stranie și capricioasă metempsihoză, ca o bijuterie veche și rară, căzută din brațul unei cezarine în vremurile actuale, s'a pîtit în cerdacul zăbreliat al unei case deșelate și spânzurate peste ape... Își amintește de ea, și poate, de Holofern?

Și Marioara Voiculescu cu valurile de sentiment de mare tempestuoasă, rezonanță profundă și variată, senzualul și solemnul, fosnetul admiritor și calm, adâncul nebănuț și infricoșător al Mării își sporește taina mare și rară a spusului, iar verbul infricoșat de foc și-l colorează cu orgia ei de culori și muanțe... Și numai Storek, cu truda lui Sisif, aruncă inutilul cu dalta și îndumnezeiește linia, înviind în purificare forme...

Descălicător, cetitorule frate, de-ți vei ancora sufletul cândva, prin meleagurile acestea ce s'au bucurat de grația și clemența Domnului, (dar pe care le ultragie

sângeros indolența somnoroasă și grosolan neînțelegătoare a balcanicilor) o, nu vei putea stăpâni ispita, de a cânta în diminețile albe și limpezi, gloria răsăritului de Soare, iar în declinul lui, vile de aur, și cirezile de argiat pe care le înecă în valurile Zenitului negru, nemărginit și sacru...

Iar dacă trudnicia ochilor, va osteni peste adâncurile și largurile Pontului Euxin ce fumegă mături albe, de pară în soare ar arde schituri spoite — acolo, în naoșul depărtărilor, abia ghicit — la cale de 8 ore de aici — ochiul se va veseli de bucuria arătării colierului siniliu al munților Islamului, feroce și atotputernic odinioară, a Stambulului ce-și înfipise și în inima noastră, biruitoare, flamura verde înecustată de semilună.

Cum schimbă Duhul vremurilor fața lucrurilor, și'n clătinară lor, cum imprimă nestatornicia apelor, hotarele!

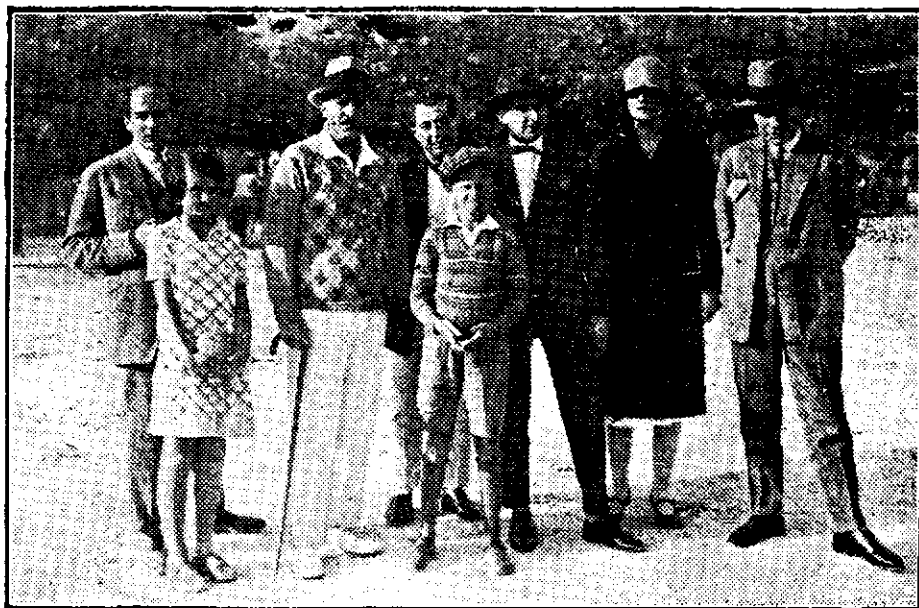
Iar promontoriul Aliotmanului, doarme întins între zări și ape, ca un braț albastru și neprecis de femeie aquatică ce-și lasă sânii și trupul în toropirea lăbroasă a valurilor, a sărutărilor fecunde, de soare...

Nici unde, frate cetitor, ca aici, nu vei fi simțit bucuria rară de a trăi, și inima ta nu-i va înălța imnul sfânt de neamănare!... De acolo de la Capul Caliacra, care strivește cu frumusețea lui sălbatică și infricoșătoare, de acolo de la capul Caliacrii leagănul focelor și poarta binecuvântată de mormântul sfântului Nicolae, poartă celebră a celor 40 de fecioare ghiaure cari au căutat mai bine mormântul fugar al Mării, decât siluirea musulmanilor păgâni — și până la luminarea inimii Eerené, în orele de lună plină, cad nopți de otravă și albe, cad nopți aziane și vrăjite ca acele din 1001.

Omul se destramă și se risipește de povara lor, iar fluturările vestmintelor orientale printre lămâi și rodii, par arăcări de vis...

Fantezia cea mai desfrănată, și haosul care se întinde de acolo de unde începe dezechilibrul și dezorganizarea minții umane, nu poate iscodi, nopți mai blestemat de desăvârșite, ca nopțile Balcicului.

Vin profeți, învățători, profesori, stu-

PE COASTA DE ARGINT

(Dela dreapta la stânga: G. D. Mugur, Oct. Moșescu, Ion Ojog, I. Al. Steriade, Adrian Maniu).

Trădătorul

de ANDREAS LATZKO

denți. Și tăcută, cu hărnicia unei stupine, Universitatea populară a „Coastei de Argint” înfiripată cu atâta oboseală de pricuperea publicistului Oct. Moșescu, deschide în aceste locuri minunate, un crez nou și adevărat, tac brazde vii de carte. Universitatea „Coastei de Argint” eșită

OCT. MOȘESCU

din truda d-lui Moșescu, peste realitățile dureroase ale acestei provincii, și peste agitațiile de stradă, anonime și sterpe, vătămătoare, arde facla adevărată și luminoasă a unui naționalism profund uman, înțelegător, activ și amplu, așa cum a fost conturat în catchismul naționalismului marelui Eminescu.

ION OJOG

Sonnet

De-ai suferit Isuse peste fire,
Atâta slavă-ți dăm și adorare!
Dar, numai tu! pe lumea asta mare,
Te-ai stins cu'n zâmbet pentru omenire?

Ce? numai fie-ți ridicăm altare,
Și-ți punem nimbul de dumnezeire,
Când mii și mii, cădeau fără de știre,
Atâți martiri, sub lăncile barbare!

Când, pier în umbră, neștiuți de nime,
Fiămânzi și goi, cu inima bolnavă
Atâția zei, căzuți din înălțime!

Tu le-ai răpit și partea lor de slavă,
O! Crist și mult va răsună supt boltă,
Un strigăt surd, de jale și revoltă.

ARTUR ENAȘESCU

Vie, arzătoare, lumina soarelui venia în raze atât de lucitoare, încât dădea scânteceri de aur sfernicilor dela altar și silea pe sfinții zugrăviți pe pereți, să iasă din umbra lor, dându-le înfățișarea unor actori vopsiți, întinziți și rușinați de nevinovata lor impestrițare.

Ceeace paturile așezate lângă ziduri și culcușurile de paie întinse printre stâlpi nu putuseră face, izbuti să facă, un obuz: rapise bisericii bătrâne, caracterul ei cucernic.

Pustiu ca o prăvălie golă, întinsul spațiu se surpa; ceeace atâția creștini aduseseră aici ca daruri, timp de veacuri, toate acestea sburaseră pe ferestrele crăpate și prin pereții năruți, ca prin niște rănii deschise. Corurile cari răsunară sub boltă, asprele cuvinte rostite din înaltul anvonului, toate acestea dispăruseră, iar mărețele vitralii nu mai erau acuma decât o grămadă de sticlă asvârlită înspre cimitir.

Agale, doi infirmieri francezi, scoțiau cu bastoanele lor prin grămejoara de rămășițe, descifrau din când în când câte-o inscripție, adunau sfărâmaturi de chipuri, făceau câte-o sugbenie nesărată și isbucneau apoi în râsete. Din cauza soarelui, îndeleuțicirea asta sfârși prin a-i plictisi, așa că se retraseră la umbra zidului bisericii.

Iată-i, din nou, așezați pe halaturi cu capul rezemat de raniță, în aceeași poziție, în același loc, exact în același loc ca și ieri, ca și alaltăieri; ascultă bâzâitul albinelor, cască, se culcă o leacă și-și reiau discuția, din punctul unde-o lăsară c-un ceas mai înainte.

— Nu-i parcă o nebunie spunea cel mai mare, un om din Nord, voinic și lat în spate, cu o barbă mare, bălaie. Pe front, îi gonese, îi hărțuiesc ca pe niște epuri, îi fac bucățele, aducându-i într-o așa stare, încât în ziua judecării viitoare vor trebui să se înfățișeze fără mădulari, și aici înapoia câmpului de luptă, ne însărcinează să tragem și noi un zavrac, pentru ca domnii boși 1) să poate muri liniștiți într-o biserică. Cât despre mine, n'am nimic împotriva. Aici, suntem la adăpost. Obuzul pierdut eri seară a fost ultimul lor salut. Acuma, au ajuns, se vede la Rhin.

Celălalt ridică disprețuitor din umeri și aruncă o privire plină de neîncredere asupra tovarășului său.

— Ți-e frică așa dar de obuzele lor? Mie, cel puțin mi-ar plăcea mai bine oricare alt bombardament, decât biserică asta. Ei stau prin apropiere, privindu-ne cu ochii boldiți, ca niște pești și se prăpădesc. Treabă de soldat e asta, s'aștepți ca să ai pe cineva de îngropat? Parcă am fi doi corbi ce-și pândesc hoitul..

Primul răsă gălăgios și grosolan.

— Asemuirea nu-i rea. E drept s'ar putea spune niște albișoare cărora li s'a smuls momeala și cari sunt lăsați să forfote, plini de sânge, în fundul bărcii. Cam ce-ar putea să ne spună? Sora știe tot atâta nemțească cât și noi. În sfârșit căți mai rămân?

Convorbirea asta veselă îl irita însuși grozav pe cel mai mic. Făcu o mutră ostentivă și răspunse cu strângere de inimă:

— Alaltăieri erau douăzeci și unu, de atunci am îngropat șase, și-amînțești? Câte doi pe zi. Dacă-o merge tot așa, apoi o săptămână o să tot fim cloci.

Scuipă și tăcu. Privirea i se pierdu în zare, pe deasupra ruinelor satului din a-

propiere, unde, înapoia copacilor despuiați, drumul închidea orizontul ca printr'un vâl de fum. Colo jos, treceau, iară încetare, trăsurii, zi și noapte, din când în când, trecea în goană un automobil, ridicând un vârtej de praf negru. Soldatul suspină, își lăsă brațul pe raniță și repetă: „Ca nișta corbi, Doamne iartă-mă..”

Aprobarea pe care o aștepta, nu veni. Tovarășul său era culcat și dormea, cu gura deschisă. Incepu să-i examineze chipul inexpressiv: botul acesta căscat îi aminti cadavrele pe cari le adunase în ultimele zile, și fu mai gata să-și trezească tovarășul printr'un ghiont în coaste. Dar se opri, mai privi odată tabloul acesta disperat, începând cu zidul din fund până la cele din urmă fărâme și la micul cimitir, cu grămada sa de ruini lucitoare. Totul era cenușu, deșera, acoperit de o baltă de fum, îngropat într-o tăcere de moarte.

O insulă părăsită în mijlocul oceanului, gândi soldatul. Apoi, furios, se asvârlă lângă tovarășul său de suferință; după câteva clipe, amândoi sforăiau, pe întrecute.

Pe treapia de sus, dinaintea portalului deschis, cu coatele pe genunchi cu bărbia răzimată în palme, stătea sora Maria. Când auzi din nou pe cei doi oameni vorbind, chipul ei trist se însenină o clipă. Într'adevăr, era caraghioasă aceasă nepuizabilă putere de-a dormi la orice oră din zi și din noapte. Ea nu închisese ochii de trei zile! Parcă-i lipsa măcar și tăria de a se ține pe picioarele-i aprinse; speriată, dânsa privea sub pleoapele-i înroșite, lumina ce se întindea dinaintea bisericii.

Nu mai știa ce să facă. În douăsprezece rânduri, ca trimise soldații la drum cu însărcinarea de-a da comandanților, cliștilor și călăreților cari treceau, un mesaj urgent. Sanitarii nu se mai puteau găsi în această învălmășeală sau își uitaseră făgăduința? În tot cazul, era de prisos să-i trezească pe oameniiăștia doi, și să mai facă o încercare, pentru a tresprezecca cară. De-altfel, era foarte cu puțință ca să nu vrea să meargă, mai ales că cel tânăr, încumentându-se să oprească un automobil de stat major, ar fi fost — așa spunea el, cel puțin — omorât de către ofițerul care n'ar putea pricepe cum, în mijlocul unui meci victorios, tocmai pe când aducea vești minunate, să fie oprit de un oarecare îndrăzneț, pe motiv că nu mai erau doctorii, ca și cum el ar fi fost spîțer. Nu! Nu se putea aștepta la nimic dela acești oameni atât de grăbiți. Veneau din partea unde se'ngrămădiau cadavrele, treceau prin fața unor oameni cari păreau sculptați în pământ, dinaintea unor raniți, cari se țarau pe lângă dânsii, implorându-i. Iar când ajungeau de cealaltă parte, li se spunea să-și aducă aminte de istoria bisericii și de bolnavii ei în primejdie.

Atunci, ce altă nădejde? Nu trebuia să se bizue pe noroc. Trebuiau de re'noit pansametele; toți erau însăngerăți, rănile cicatrizate se redeschideau de-atâta frecare și slabele ajutoare lăsate de către nemți în sacristie, la retragere, de mult se isprăviseră. Singur, aparatul telefonic mai rămăsese neatins, ca o sfi-dare.

Firul rupt, se clătina, یرnic, dinaintea ferestrei.

Ochii sorei se umplură de lacrimi. Trebuia dară să privească înainte cum rănile tuturor cangrenau, și cum, rând pe

1) Poreclă dată Nemților.

ROMUL LADEA (Arad) : Semănătorul

tând, se prăpădia un altul? Tot trupul tremura de revoltă împotriva acestor oameni cari n'au făcut altceva decât aceasta că au uitat. De trei zile încoace, îndată ce auzea un automobil sosind pe drum, ea își aștepta privirile spre norul de praf, ca și cum privirea ei ar fi putut atrage vehiculul. Acum însă, se înfuria împotriva propriei sale încrederi și se căia de a fi luat parte la această nenorocire. N'a fost ea doar martoră la nebunia produsă atunci când trăsurile de ambulanță se opriră și când cineva se năpusti dealungul sălilor, zăcând „Impachetați totul, Armatele înaintează! înaintează. Nemții sunt bătuți! Izbânda e a noastră!” Intreg spitalul se lăsă dus de o goană ne bună... și ea însăși, bătrână așa cum era, fusese ca amețită de acest singur cuvânt: Victorie! Așa se face că timp de trei zile n'a suflat o vorbă.

De un an, din ziua primei lupte a avant posturilor, ea era ca asistentă la operațiuni; și știa dânsa ce se petrece în spitale, a doua zi după vre-o luptă, când sosiau tot mereu noi transporturi și sălile erau pline de târgi sângerânde. Doctorii asudau, cum s'ar fi găsit în fața unui cazan și spre a putea fi operat chiar în ziua sosirii, trebuia să fii cel puțin ofițer superior ori de nu sprijinit de către cineva. Nu numai boși dar chiar și francezi, bieți oameni gemânzi, cari implorau ca o favoare—chinul de-a li se reimprospăta pansamentul, erau respinși cu asprime. Aducea targa lor sângerându sub ochii doctorului, dar acesta, după douăsprezece ore de lucru neîntrerupt, într'o căldură năbușitoarc, în miros de sânge și de clorofom, nu mai avea milă decât pentru dânsul și pentru osteneala sa.

Nu era doar foarte natural și n'ar fi trebuit ca să prevadă că doctorul-șef, cu toate făgăduielile sale, va uita de biserică și de cei douăzeci de răniți germani ai ei, în avântul victorios al înaintării?...

Nu mai dânsa era vinovată. Iar dacă cei douăzeci de inși, pentru cari plâng atâtea nume și soții, s'ar prăpădi aicea, numai din vina ei s'ar întâmpla aceasta. Era o ucigașă...

Cu pumnii strânși, cu capul atârând scondiută de suspine, sora Maria se străngea din ce în ce mai tare. După obiceiul ei de a se chinui singură pentru a-și mări păcatele făptuite, ea își smulse mărturisirea ca în fața unui preot la împărtășanie. Dacă s'ar fi așezat în biserică răniți francezi, ea ar fi... Da nu... nu... Ei, da, desigur că ar fi cerut ajutor mai iute; Nu s'ar fi jucat așa de ușor cu viețile compatrioților ei. Soră a lui Isus, ea despărți pe frații ei umani în prieteni și dușmani, la fel cum și majorul îi reconducea pe răniții francezi cu automobilul, în timp ce nenții, dacă erau abia în stare să meargă, trebuiau să facă pe jos cei douăsprezece kilometri cari-i despărțeau de spitalul apropiat.

Cum de-a avut dânsa atâtea încredere în ajutorul ce va să vină, cum de-a așteptat ea atât de răbdător după ce-a văzut trecând convoiul cel jalnic? Vedeau încă privirea pe care-o avuse acel neamț pulid, când auzi porunca și-și încolăci piciorul în jurul unei cărje, pornind, schiopătând, pe drumul cel de cruce... Acum însă. Acum omul acesta scăpase, fusese operat și pansat cu îngrijire într'un spital din urmă, în timp ce acei pe cari

dânsa-i „scăpase” stăteau încă întinși în biserică, cu rănilor purulente, chinuți de friguri, pradă unei morți sigure. Ea era deci vinovată? Va ispăși oare într'o zi tot ce păcăluse?... Nu i...

Se ridică greoi, cu mâinile pe genunchi, și înaintă, amețită de osteneală, înspre soldați. Cu o elocință plină de desperare, ea le explică primejdia, se rugă, amenință, mărturisii înșfârșit că-și tăiasă toată rufăria în bande... iar chipul uscat, brăzdat de atâtea sbârcituri, numite de soldați „gara reglatoare” s'acoperi de-o roșeață feciorească înaintea acestor oameni cari știau acum că sub sfintele vestimente, trupul ei era gol de tot.

Cnul cel din Nord, rămase nemișcat. Celălalt, se arătă gata să mai iese odată la drum, fără a merge însă și după ajutor. Jandarmii păziau toate drumurile, ca niște păianjeni murdari, zicea el, și soldatul pe care-l vor prinde singur pe drum, fără vre-un ordin scris de superiorul său, era pierdut.

Prinul deveni nerăbdător. Incepu să fulgere împotriva „bunei patrioate” gata să trimită pe un voinic la moarte, pentru o mână de boși, pe jumătate.

Înfuriat, trase înspre sine pe tovarășul său, spunând că totul se sfârșise și că nu va mai ridica nici degetul cel mic pentru această bună femeie și biserică ei.

Palidă, sora se reîntoarse cu greu la locul ei și se cutremură văzând interiorul bisericii în care părea că diavolul pusese de-acuma stăpânire pe cele cinci-sprezece prăzi, rânjind. Nimic altceva de făcut. Nu-i mai rămânea decât să-și pună mâinile pe genunchi și să aștepte venirea morții. Se sprijini de-un stâlp, negăsind carajul de-a mai merge dela pat la pat. De dimineață încă, acei cari cerură un doctor, se revolară, arătându-și ochii arzători, alții își deslegau limba, pentru a talmăci dorința aceasta pe franjuzește și scânteierea de speranță ce trecea pe chipurile lor galbene de fiecare dată ce izbutiau să se facă înțeleși, găsind vorba potrivită, era încă, mai grea de îndurat decât ceerile lor.

S'auzia din când în când o chemare, o vorbire iute cari ajungea plină de asprimă la auzul soriei, ca și cum fiecare vorbă cuprindea un blestem împotriva ei. Trebuia oare să-și ceară iertare? Să le spuie poate adevărul?... Dar ar fi fost să le ia ultima nădejde!...

De odată, îi veni o nouă întărire: se simți tare și aruncă spre cer o privire recunoscătoare. Știa acum, care-i este datoria. Va lua asupra-și ura isvorită din toate paturile! Poate că așa își vor putea păstra bieții condamnați speranța într'un ajutor medical ce va să vină.

Se strecură încetinel în biserică, în pantofii ei de păslă, merse până în mijloc fără a se mai uita în altă parte și s'aprope de patul care, printre atâtea culcușuri de paie, se găsea singurul așezat mai la o parte. Se simți mai ușurată în locul acesta, atât de mare îi era simpatia pentru ofițerul acela tânăr, cu o rană groznică în vintre și care se lupta de zece zile cu moartea. Era deosebit de tovarășii săi. Ea îl îngrija fără a simți că îngrijește un dușman. Un om care avea pe cuget. Dumnezeu știe câte vieți de francezi. Indatoritoare și față de ceilalți, ea se silca să nu se gândească la aceasta, dusese chiar toate uniformele străine în colțul cel mai ascuns al bisericii, pentru a nu avea în față decât oameni cari suferă. Nu era deloc plăcută situația aceasta. Vorbele pe care le rostiră infirmierii în fața bisericii, cu puțin mai înainte, făcând parcă un zid între dânsa și răniți „Tăcuți ca niște pești”, Și-așa era... Bol-

navii francezi pe cari-i îngrijise, plângeau, țipau, gemeau, asemenea unor copii părăsiți, ce puteau fi însă plânși ori mângâiați fără vre-un gând ascuns.

Dar strâinii culcați, aicea nu erau copii părăsiți și îndurau chinul lor îngrozitor fără a se mișca măcar, rămânând soldați până în ultima lor clipă? O mândrie obraznică le scântea în ochi, respingeau cu dispreț orice milosivire și erau atât de aspri cu ei însșiși, încât era cu neputință să te gândești cât de aspri și cruzi trebuiau să fie față de dușmanii lor!

Nu mai micul rănit, cu chipul băiețesc, avea o altfel de privire: deși vorbea mult mai prost franțuzește decât camarazii săi—și-i amintea de răniții ei. Numele său, ciudat, imposibil chiar de rostit, era înscris cu litere frumoase pe deasupra patului său:

Fahnrich Egas von Krulow

Sora Maria nu-i putea desluși gradul ca celorlalți ofițeri: locotenent ori maior. El se lăsa totuși să fie plâns câteodată; când ea îi spunea câte-va vorbe mângâietoare el o privea plin de recunoștință ba uneori și genea.

Impinsă de simpatie, călugărița s'aplecă deasupra patului său și, incetinel, îi mângâia fruntea înfierbântată.

Dormia c'ua somn ce mai degrabă semăna a moarte, într'un fel de bejic în care amintirile suiau ca niște bulbuce, ca și cum firul vieții sale ar mai fi trebuit odată tras în sens contrariu, mai înainte de-a frânge pentru totdeauna. Degetele-i cătau să prindă forma ce trecea pe lângă dânsul din buze-i ieșea un murmur, mânia și veselia se succedau pe bietu-i chip veseljit, îmbătrânit, sfrijit, ca și cum și-ar fi trăit așa de iute cei cincizeci de ani, la care-i mai dădea dreptul tinerețea sa. Doar corpul rămănea în nemișcare, mic de tot, ascuns sub pătură.

Pe buze-i apăreau un surâs duios, o mulțumire pentru mâna aceasta atât de proaspătă cari-i atingea fruntea. La fel era, odinioară, când flacărele i-amenințau patul, pătuțul său alb. Ceasuri întregi se căznea să priceapă de unde veniau limbile celea de foc, cari, ba îl încălziau drept niște vechi cunoștințe, ba se întoțiau furioase atingându-i pleoapele și vârându-i lavă topită în creer... Slavă Domnului, era acasă, culcat în odăia sa și nu într'o biserică mare unde, veșnic era fugărit de un diavol. Iși amintea de-a fi jănit furca cu trei țepi pe care monstrul i-o vârăse în vintre... Acum, diavolul ședea pe brazdă printre jucăriile sale, trăgând cu sine o pânză roșatică și fășnind flăcări din fruntea sa. Tata va sosi îndată cu biciul cela care lăsa urme atât de dureroase, o va îmbrânci pe mama, îl va scoate pe el din pat și-o să-l bată... Da, o să-l bată.

În biserică răsună un strigăt de groază atât de sfâșietor încât toți răniții tresăriră și priviră cu groază pe Krulow care se întorcea în pat, ca un nebul. Acuma că era mare, nu mai voia să se lase bătut și se apără din răspuneri împotriva acestei nedreptăți nemișcătoare. În noaptea aceasta el învăță pentru a nu mai uita niciodată că un om nu trebuie să aibă frică. Că acela care, trebuie să îmbrace într'o zi tunica împăratului trebuie să se mulțumească doar în a-și strânge făclile și a muri mai degrabă decât să-și cheme mama, fie el și un băiețos de șapte ani. Conștiința de strigătul său i-acoperi fruntea de-o sudoare de groază.

I-a auzit cineva oare? Deschise ochii pe furis, și-i reînchise iute gemând, — atât de puternică era căldura ce intra pe fereastră, ca și cum soarele s'ar fi lichefiat... Se regăsea dară, iarăși în biseri-

că! Din nou furca țepoasă îi sgândăria măruntaiele, dar mamă-sa nu mai era lângă dânsul, ascunzând cu trupu-i limba strămtă și roșie de foc. În zadar, căuta el mâna mângâietoare.

Murise, așa dară. Era deci adevărat că nu va avea cui să i se destăimuească? Simțea cum plânsetele i se urcau în gât și ca să nu plângă își mușcă buza de jos. Iarăși îl cuprindea spaima, căci vedea pe comandantul școlii de recruți așezat înapoia mesei sale de lucru, cu telegrama în mână și el știa ce se va petrece acum...

Nu, el nu voia să fie numit „fată“, a-nefit, batjocorit, disprețuit... Decât să reînceapă anii aceștia de tortură prefera să-și urmeze mama. Băjbând, el căuta pe frunte, ar fi vrut s'o cheme, s'o strige tare ca odinioară, când nu cunoștea fericire mai mare decât aceea de-a fi bolnav și îngrijit de dânsa. O dorință nepotolită de a fi mângâiat, plâns, îmbărbătat îi venea mereu, fără a-și da seama că fiecare gând al său era rostit în mijlocul bisericii sonore.

Ingenunțiată, înaintea altarului, sora Maria se ruga. Inspăimântată, ea se ridică atunci când murmurul monoton al muribundului se prefăcu într'un țipăt strident, într'o chemare într'ajutor, ce sfârșia printr'o șoptă plângătoare și plină de muștrare. Ea se aplecă deasupra lui, îl atinse incetinel cu mâna și-i șopti: „Suferiți, nu-i așa? Răbdare!... O să vă meargă mai bine...“

Egas von Krulow nu pricepea ceea ce i se spunea. Nu simțea decât mâna răcorită și sunetul vocii pe care-l așoptea, pe care nu l-a mai auzit dela moartea mamei sale... Era ca o muzică... Răsunetul mestecat cu mii de vorbe de cari el dusese lipsă atâta vreme!... I se părea că toți porii pielii i se deschideau pentru a lăsa să treacă melodia aceasta pe care n'avu niciodată voie s'o cânte. Cu un zâmbet ce-l transfigură, strălucind de fericire, el ridică brațele, atrase spre dânsul vocea aceea scumpă și i se plânse, o rugă fierbinte ca un copil ce plânge și are frică.

Călugărița respinse chipul împurpurat al rănitului, în timp ce vinele-i băteau puternic ca și cum i s'ar fi deschis inima-i de 60 de ani, dinaintea brațelor acesteia bărbate ce se întindeau spre dânsa. Privi cu teamă împrejur, rușinată și scoate un strigăt ușor când văzu privirea chipului străin aștinându-se spre dânsa.

Era ofițerul din patul vecin care se ridicase c'o mare sforțare, ciulind urechca spre patul voluntarului, cu niște ochi scânteetori de mânie... Era înfricoșător să-l vedea, cu buzele sale galben-vinete și cu mustața sa sbârlită ca niște paie împănate în fața lui de spectru. Îmbufnat se aplecă pe cât putu și strigă: „Ei! Dar mai tacă-vă gura! Ce, vreți să ne faceți de râs cu bocelile dv.?...“

Uimită, călugărița ascultă vorbele, văzu ridicându-se puțin capetele bolnavilor, un foc încrucișat de priviri furioase îndreptându-se împre patul mai retras și înțelegese după mlădierea vorbelor iscate că o cauză misterioasă le umplea inimile de mânie împotriva muribundului.

Egas von Krulow se ridică și dânsul pe pat, cu chipul descompus de mânie, cu pieptul agitat. Mâna-i dreaptă întinsă izbea aerul, apoi se reînchise'n pumn. Nu văzu chipul galben care-l privea țintă, ochii săi orbiți de friguri rătăceau deasupra patului vecin. Nu vedea decât profiluri și privea spectrul arătat de mânia lui. Nu un om rosti vorbele acestea. Era balaurul, minotaurul cari-i distruse copilăria, dușmanul la care niciodată nu găsi har și care n'avu vre-odată un cuvânt de blândețe. Era sleahța care-l chi-

BALADA

Lumină și miros de floare
E'n codrul cu rece isvoare,
Cu vrajă de privighitoare
Și'n codru, sub lună, sub soare
Haiducii jin tainic sobor.

E dajdie mare pe sate
Și moare român'u'n nevoi:
Cicoiul îl scuipă și'l bate
Și nimeni nu'i rache dreptate,
Că jara e'n mâini de ciocoi..

Dar pauzi: o doină răsună,
Prin codrii de fag și de brad
Și nu știu ce fac împreună
Haiducii cu inimă bună, —
Că'n sate ciocoi tot scad..

Și iață: cu fruntea brăzdată,
Cu grele pistoale 'n șerpar.
Stă Gruia pe gânduri și cată
Cum cetina'n foc aruncată
Sporoște mormanul de jar..

Tovarășii lui, în poiană,
Spun glume și snoave, de zor,
Și rîd între ei o Ileană
Cu negru de păcuri sub geană,
Ce are și'mprăstie dor!

Ileana e viața lui Gruia
Și cine-ar privi-o cu foc. —
Și-ar zice pe veci: „aleluia“,
Căci Gruia n'ar vrea nimăruia
Să dea din vrăjitu-i noroc!

Dar vajnic un șuer ferbinte
S'aude'n adâncuri de brad:
Haiducii pun mâna pe flinte,
Și'n negrele nopți vestiminte
Ei pier ca pe-o gură de iad.

Poiana rămâne uitată
Și focul se stinge pe loc,
Se stinge și luna deodată,
De pare'n haiducilor ceată
A tras și-a ucis-o c'un foc!

O clipă.. și codrul vueste
De poteri pe cai în galop
Și lupta se'ncinge, orbește,
Și geme și urlă, și crește,
De-ai crede că vine potop!

Și 'n zori, pe când potera moare,
În ghinuri grozave, de iad, —
Haiducii sunt toți în picioare
Și rîd, că nimica nu-i doare
Și rade tot codrul de brad!

V. MILITARU

nuise, batjocorise, urmărise, care-i smulsesse toată viața atât de dorită de dânsul.

Acum însă putea să înfăce monstrul. Era aici lângă el... Pieptul i se sălta și gura-i era larg deschisă. Se va năpusti peste dânsul. Dar această mulțumire supremă îi era și dânsa oprită. Valurile de ură nu urau decât până la buze, puterile-l slăbiau și în loc de vorbele răzburătoare ce-ar fi vrut să le rostiască, nu-i ieșiră din gură decât o greoaie fășnătură de sînge negru. Din nou căută un ajutor în juru-i deschise ochii mari, îngroziiți, ușor ca o pasăre rănită.

O tăcere de moarte se produse în biserică, atunci când cei doi infirmieri veniră seara, să caute cadavru. Fără țarg, acoperit numai cu mantaua-i sângerândă, ei trecură cu dânsul pe dinaintea camarazilor săi cari nemișcați și neîndurați

IN EMPIREU

Al patrulea dialog

LOGICA SIMȚIRII ȘI ESTETICA

Maioreșcu, Vasile Conta, Grigore Alexandrescu, Caragiale, Delavrancea, Duiliu Zamfirescu, Vlahuță, Trivale.

Grigore Alexandrescu. — Și iacă am venit și eu printre d-voastră. Pe acolo prin preajma Styxului, am fost primit cu bine de mai marii antichității. Nu e puțin lucru să vorbești de la egal la egal — sau cum am zice pe greceasca nouă: ena mi che ena sū — cu Pericles și cu Socrate, cu Platon și Aristotel. Dar să spun drept: sunt doi pe-acolo, care mi-au înăcrit sufletul.

Vasile Conta. — Intr'o asemenea strălucită adunare, cine putea să te amărăscă atât?

Grigore Alexandrescu. — Unul care plesnește de invidie și altul, de vanitate: Tersit și cu Timon.

Titu Maioreșcu. — Pe aceea i-am păscut și eu; dar pe vremea mea nu erau așa de răi. Se vede că i-a pervertit ambiția seacă.

Duiliu Zamfirescu. — Domnul Grigore Alexandrescu în adevăr vine din preajma Styxului. Aci suntem în Empireu, unde nu domnește decât inteligența pură. Și parcă — să mă ertați că o spun — am început să simțim mirosul păpuriișului de-acolo, criticând pe unul și pe altul.

Grigore Alexandrescu. — Tânărul Duiliu are dreptate. Oricât te-ai desmaterializa, venind în înălțimile acestea, tot mai rămâne o lărmă de materie. Să-i lăsam dar în plata Domnului pe Tersit și pe Timon, și să mă puneți și pe mine în curent cu ce vă îndelețniciți în plaiurile acestea cerești.

Vlahuță. — O să fie cam greu. Suntem la a patra adunare.

Grigore Alexandrescu. — Am auzit că e vorba de o filosofie nouă, românească, clevețită de mulți, care ar putea-o înțelege, dar care nu vor.

Vasile Conta. — E vorba de filosofia integralismului. Tânărul Trivale, care a cunoscut-o mai de aproape, ar putea să ne facă un rezumat. Ce zici, domnule Maioreșcu?

Maioreșcu. — Despre partea mea, eu cred că un tânăr poate face mai de grabă

o expozițiune excelentă, decât un rezumat bun. Cei bătrâni au mîntea mai sintetică.

Vasile Conta. — Aveți perfectă dreptate; dar Trivale a arătat că e tânăr la ani, dar bătrân la minte.

Maioreșcu. — Din acest punct de vedere, mă raliez și eu la opinia duminică. Ei, Trivale, ia să vedem, cât de tare ești în rezumate. Caută în cât mai puține cuvinte, să ne faci să înțelegem cât mai multe idei.

Vlahuță. — Să spun drept, rezumatul acesta va fi bine venit și pentru noi...

Caragiale. — Pentru tine poate vrei să zici, Alecule! Și cu toate astea, în scrisorile tale din „Universul” ai făcut destulă filosofie și cu mare îndemănare și căldură...

Vlahuță. — Filosofie morală, da; dar aceasta teoretică, de! e grea chiar pentru Barbu, care a studiat literile.

Duiliu Zamfirescu. — Iar am uitat că suntem în Empireu. Cu voia mai bătrânilor noștri, Trivale ar putea începe.

Maioreșcu. — Firește.

Trivale. — Iacă ce e. Filosofia aceasta nouă crede că a găsit esența frumuseții. Frumusețea nu s'ar găsi cu adevărat de cât în capodopere, care și ele ar fi cu totul deosebite de operele de talent și de virtuozitate...

Caragiale. — Ai luat-o bine, dar o spui prost. Vorbește, omule, în pozitiv: că o punem noi în dubitativ. E mult mai greu să treci cum vrei să ne faci dumneata, dela dubitativ la pozitiv.

Trivale. — Aveți dreptate. Un singur Frumos e: cel din capodoperele literare și artistice. Capodoperele nu s'ar putea numi astfel dacă n'ar fi frumoase. Capodopera însă reprezintă o ființă care e deosebită prin natură, și de fenomenele fizice, și de cele sufletești, ca unele ce se manifestă, toate în afară, și anume în spațiu, timp și cauzalitate.

Delavrancea. — Ai început s'o încarci

frivale. Lasă la o parte spațiul, timpul și cauzalitatea, că se sperie Alecu!

Duiliu Zamfirescu. — Barbule, suntem în Empireu.

Trivale. — D. Delavrancea are dreptate: dar pe ce vrei să se cunoască înțerețea? — Și așa dar, capodopera este o ființă de sine stătătoare, care, este fizică și sufletească în același timp și nu e nici una nici alta: e o ființă psihofizică sau, și mai bine, un concret psihofizic. Ea nu e nici ca concretele fizice, cum sunt mineralele, vegetalele sau animalele. Nu e ca un om, un pom, o piatră. — În același timp nu e nici ca concretele psihice. Nu e ca un gând, o pasiune, o concepțiune, o hotărîre, un obicei. Capodopera e astfel constituită că, fiind vorba de o capodoperă literară, niciun cuvîntel dintr-însa nu poate trăi fără înțelesul cel-trage de la întregul ei, nici o imagine nu poate fi înțeleasă, — dacă nu-i exprimată printr'un anume cuvînt.

Grigore Alexandrescu. — Va să zică din fabula mea „Gâsca, lișta și...”

Trivale. — Mă ertați, dar aceea nu e capodoperă.

Delavrancea. — Cucoane Grigore, dumneata, n'ai decât trei fabule capodopere: „Boul și Vițelul”, „Căinele și Câțelul și Toporul și Pădurea”. Celelalte sînt doar opere de talent ori de virtuozitate și nu trăiesc decât fiindcă sînt trînte la viață de celelalte... Să nu te superi... Știi doar ce-am scris despre dumneata și cât te admir.

Grigore Alexandrescu. — Cum o să mă supăr? Suntem în Empireu!

Trivale. — Să-mi iau șirul. Când în „Boul și Vițelul” dumneata ai scris „Un bou ca toți boii”, ai accentuat parcă, pentru cititor, că nu întrebuințezi cuvîntul „bou” decât în înțelesul din dicționar. Cu toate acestea, tocmai prin expresia „ca toți boii” ai accentuat că „bou” despre care vorbești e cel mai „bou” din toți „boii”. Acest „bou” unic în felul său, își dobîndește nuanța de la întregul din care face parte. Cuvîntul acesta, prin această relațiune, este împregnat de substanța sufletească, ce face din el o imagine unică; iar această imagine, cu acest înțeles, nu poate să-și păstreze ființa, fără felul în care dumneata ai exprimat-o.

Titu Maioreșcu. — Cu alte cuvinte, nu numai fiecare element sufletec este pătruns de materie, dar fiecare element material este pătruns de suflet... Scuză-mă, că te-am intrerupt cu această preciziune.

Trivale. — Mi-ai făcut un serviciu... Și, astfel, filosofia integrală se mîndrește cu descoperirea acestei de a treia lumi: lumea psihofizică, lumea capodoperelor, care au altă viață, altă natură și trebuie studiate după altă metodă de cât fenomenele din lumea fizică și psihică.

Vasile Conta. — Eu zic, că atât cât a spus Trivale e suficient, pentru ca să înțeleagă oricine chestiunile care ne preocupă. Și mai întâi: chestiunea dacă „Estetica” e „Logica simțirii”, al doilea, dacă Estetica integrală e tot una cu Estetica cunoscută.

Trivale. — Cred că mai e necesar ceva, și anume chiar explicarea termenilor ce întrebuințați acum.

Vasile Conta. — Ai dreptate, uitasem că avem printre noi un nou auditor.

Trivale. — Imi dați voce, dar să mai adaog ceva. Capodoperele, ce formează lumea psihofizică, sînt constituite din suflete de sine stătătoare și integrale, adică sînt un organism în care intră elementele intelectuale, afective și voluntare, conștiente și analizabile, cum și elementele mistice, care le leagă, conștiente, dar inanalizabile.

priveau țintă bolta. Ajuși afară, infirmierii lasară brutal cadavrul jos, pe pământul gol, la un loc cu o grămadă scânteindă de vitralii fărâmițate.

— Ia-i odată măsura! mormăi cel mai bătrân dintr'înșii, c'o ridicătură răutăcioasă din umeri. Celălalt ascultă, fără a spune o vorbă, luă măsura cu hârlețul care trase înconjurul trebuitor dela cap și până la picioarele cadavrului, în momentul acesta, tovarășul său i-atinse umerul:

— Privește, rogu-te mâinile acestea. Ai zice că-s de prinoasă. Imi închipui că n'a murit de bună voie. Ar mai fi putut să facă ceva în viață.

Cel tânăr se supără:

— Da mai lasă odată prostiile. Parcă are cineva poftă să moară. Fie bogat ori sărac.

Și uite, ca și cum s'ar mai fi temut de alte observațiuni, se apucă să sape groapa, înfigînd furios casmau în pământ. Primul stătea în picioare, absorbit în

contemplarea cadavrului: „Dacă l-ar vedea mamă-sa, în halul acesta”, spuse el c'un rânjet îngrozitor. „Cu siguranță, că ea șade acum într'un fotoliu plușat și e pe cale să tricoteze un cașneu de mătase pentruca să nu-i răcească feciorul!”

Al doilea începu să mormăie și, arătându-i o a doua casma de lângă dânsii, spuse camaradului său:

— N'ai de gând să încezezi odată cu poveștile tale. Apucă-te, mai bine de lucru.

Acesta din urmă făcu un gest ca pentru a-și suflca mâncăile, cercetă unelna deguslat, mai aruncă o privire soarelui ce apunea și se apucă de lucru, oftînd.

Ultimele raze de soare scânteiau prin vâlul prașos al șoselei, ascunse parcă de fum. În tăcerea de priuprejur, nu s'auzia decât găfăitul din greu al groparilor și scrășnitul hârlețelor în pământ.

Trad. de M. GRINDEA

Theodore de Banville

— Cu prilejul reprezentării lui „Esop“ —

Maiorescu. — Intri prea mult în amănunte abstracte. Ai putea zice mai strâns și mai explicit: capodopera are un suflet întreg care a eșit din sufletul poetului sau artistului creator și a devenit o ființă de sine stătătoare, incorporându-se în materie fizică. Capodopera e un suflet întreg obiectivat...

Delavrancea. — Mi se pare că domnul Maiorescu a avut dreptate și adineauri și acum... Dacă l-am ruga pe domnișoara să rezumeze mai departe?

Maiorescu. — Ar fi prea târziu, fiindcă Trivale și-a isprăvit aproape rezumatul, pe care l-a făcut foarte bine. Continuă Trivale!

Trivale. — Vă mulțumesc. Capodopera, cum prea bine a zis domnul Maiorescu este un suflet întreg cu toate adâncurile lui, care a eșit din conștiința geniului, și s'a obiectivat. Dar trebuie să spun că acest suflet obiectivat nu e decât simțirea obiectivă care nu-și poate dobândi independența obiectivă, decât luând cu ea tot sufletul!

Caragiale. — Aci ai adus-o bine tinere! Trivale. — Inteligența se obiectivează în știință, singură și dependentă de obiect, fără pasiune și fără voință.

Voința se obiectivează cu pasiune și cu inteligență, dar singură dependentă de scop. Numai simțirea noastră nu se poate obiectiva fără să scoată din adâncuri misticismul, iar de la suprafață, inteligența și energia noastră sufletească.

Și-acum vedeți cum se luminează lucrul. Pentru ca să deosebim gândurile obiectivate — înțelese de toți — de gândurile subiective — înțelese numai de noi — noi avem ca instrument „Logica inteligenței“, „Logica“ propriu zisă cunoscută.

Pentru ca să deosebim voința obiectivă, faptele istorice, faptele recunoscute de conștiința umană de faptele egoiste, subiective, ce privesc numai interesele noastre, noi trebuie să avem o „Logică a voinței“, pe care nu o poate înlocui „Etica“ sau „Morală“ obișnuită... Tot așa, pentru ca să deosebim simțirile obiectivate — capodoperele artistice și literare — de simțirile subiective trebuie să avem o „Logică a simțirii“, care nu poate fi de cât Estetica.

Delavrancea. — Brava Trivale! Cum văd, tu, nu numai ai rezumat, dar ai rezolvat una din chestiunile, care ne preocupă... Numai să vedem ce zice, cuconul Grigore?

Titu Maiorescu. — Cu această rezervă, adaos și eu felicitările mele la cele ale domnului Delavrancea. Numai să vedem ce zice și domnul Grigorie Alexandrescu.

Grigore Alexandrescu. — Frate dragă, voi care ați trăit în vremile mai noi, sunteți mai tari decât mine în treburile filosoficești.

Caragiale. — Intrebă-l pe Alecu!

Duiliu Zamfirescu. — Caragiale dragă!... Caragiale. — Fii da... Suntem în Empireu. Dar în Empireu nimeni nu se poate supăra.

Al. Vlahuță. — Lasă-l Duiliu. Parcă numai atâtea am înghițit cu de la el? Dar dacă mi-e dragul sufletului meu — n'am ce să-i fac!

Caragiale. — Alecule, mă arzi cu bună-tatea ta, mai rău decât cu șchiul! — Dar să lăsam pe cuconul Grigore să continue.

Grigore Alexandrescu. — Și, cum zic, dumneavoastră ați făcut mai multă filosofie de cât mine; dar parcă tot am înțeles și eu ceva. Din învălmășala sufletului fiecăruia, ese la față, anume gândiri, anume tendințe, anume simțiri care pot fi și ale tuturor.

Maiorescu. — Noi le zicem universal obiective.

Grigore Alexandrescu. — Adică, slobod

E mai bine de un deceniu de-atunci. Într'un decor de-o simplitate somptuoasă, într'un jilț adânc cu speteaza înflorită în casa postăvarului Simon Fourniez din Tours, regele Loys al Franței se odihnește, schimbând cuvinte prietenești și glumind cu pârgarul său și cu sora sa, frumoasa Nicola Andry. Alături e o masă încărcată de bunătăți și vinuri minunate. Deodată, ca fugărit din urmă, năuc, jăgărit, cenușiu, de-un cenușiu așa de tragic în contrast cu tpsiile de argint de pe masă și cu toată rumena voce bună a celor de față, sbucnește înlăuntru și se oprește aiurit, Gringoire, trubadurul rătăcitor și flămând, poetul hrănit cu eter ca'n utopiile astronomilor. „Un poet flămând aduce mult cu un fluture speriat“, e una din vorbele lui și iață-l prins în plasa pe care i-o întinde bărbierul regelui, azi nobilul Olivier-le-Daim: neștiind că are în față ea pe rege, declamă (e singurul chip de-a se apropia de minunile acelei mese încărcate) Balada Spânzuraților în care doina discretă vorbește de pădurea cu spânzurați dela Plessis ca de-o livadă veselă a regelui Loys:

Toți spânzurații acela, de diavol ascultați,
Cer alți și alți tovarăși pentru spânzurațoare.

Cei de față se întristează. Mai cu seamă prea-buna și prea-frumoasa Nicola. Regele s'ar putea supăra. El joacă însă, pe supăratul. Gringoire va fi spânzurat după ce va fi prânzit împăratește. Inviorat de ospățul miraculos, Gringoire se

lasă furat de vise frumoase, alunecă în jilțul regelui și înalță inimuri frumoasei pe care a zărit-o într'un amurg, la fereastră, și care nu-i alta decât romantica Loysa, însăși fata lui Simon Fourniez, cu suflet de vișătoare și care nu vrea să se mărite, după placul tatălui. Regele — suntem în teatru și'n urmă cu cinci voacuri — se desfătează: iartă pe Gringoire cu o condiție. Să cucerească inima Loysiei.

Gringoire e urât, slab, fantomatic; frumoasele au răs de el cu hohote sau milă când a încercat să le slăvească, dar Gringoire s'a ospătat din „mierca divină“, el e poet și cuvintele lui vor îndupleca pe Loysa. Regele a avut dreptate: „flacăra subtilă a poeziei ajunge ca să trezească amorul“. Și totul se sfârșește cu bine.

E mai bine de-un deceniu de-atunci și urma pe care mi-a lăsat-o în suflet elogiul poeziei din „Gringoire“ e tot așa de puternică. „Un senior poate sluji pe un poet“ (ce vremuri!) recomandă Regele lui Olivier-le-Daim care va servi prânzul lăunțului Gringoire; „O pasăre din pădure sau un poet care cântă slujesc cel puțin să spue că zorile s'arată și că primăvara va să vie“, mărturisește sufletul ingeresei N. Loysiei; și tot atâtea alte, nenumărate complimente pentru-acești „m-puşcă-lună“ cucerece sufletul și te fac să-l iubești pe Banville.

E aproape uluitoare unanimitatea disprețului cu care critica oficială învâluie pe Banville. Dacă unii nu-l pomenesc de loc, alții cari împart pe poeți după predo-

de de noi, și ale tuturor... Și, aceste gândiri, tendințe și simțiri pot fi alese din noianul celorlalte, prin „Logică“ sau „Loghică“, cum am învățat-o eu, prin „Logica voinței“ și prin „Logica simțirii“. Eu știam că adevărul e unul: acela pe care ni-l arată Logica. Dar văd că integralismul dumneavoastră mai scoate încă două.

Maiorescu. — E adevărat Integralismul zice: Adevărul are trei forme: forma intelectuală — a „Loghicăi“ dumitale și a „Logiceii“ mele; forma volitivă, voluntară sau practică, care însă nu e binele, obiectul „Eticeii“ ci fapta istorică și forma afectivă, forma simțirii, care nu e frumosul, așa cum îl înțelege „Estetica“ curentă, ci capodopera. Cu alte cuvinte, Integralismul vrea să introducă două reforme, în contra lui Kant.

Întâia reformă e să recunoască universalitatea obiectivă nu numai a adevărului științific, intelectual, pe care-l regulează „Logica“, dar și adevărului practic și adevărului simțirii. A doua reformă e că prin adevăr practic, el nu înțelege faptele care în vechea Etică se numiau bine, ci acele fapte care provoacă admirațiunea permanentă a tuturor oamenilor, faptele istorice, de care omenirea, în desfășurarea ei trebuie să țină seama. Pentru a le deosebi de celelalte fapte fără interes istoric, integralismul are nevoie de o logică a voinței. Și tot așa prin adevărul simțirii, nu înțelege — cum se pare că crede Trivale — ce credea vechea Estetică, care are în vedere mai întâi de toate frumosul în natură, ci „Logica simțirii“ care nu recunoaște alt frumos decât cel cuprins în capodopere.

Vasile Conta. — Ciudate mai sunt con-

secvențele unui principiu! Dar și interesante. Va să zică, după integralism binele și frumosul sunt îngropate fără doar și poate; și în locul lor, vin fapta istorică și capodopera. Cum rămâne însă chestia binelui și frumosului? cum poate trăi filosofia fără aceste concepte?

Titu Maiorescu. — Dumneata, fr adevăr, ridici două puternice obiecții. Dar cred că nici binele nici frumosul nu sunt excluse din sfera filosofiei integrale; numai sunt mai sincer și mai precis circumscrise de cum se face de obicei. O vom vedea aceasta într-o adunare viitoare. — Deocamdată, să-mi dați voce, mie să conchid cu privire la problemele ce am cercetat astăzi.

Logica simțirii, care ne arată condițiile sub care se obiectivează simțirea, ne arată în același timp condițiile capodoperei în care se concretizează frumosul. Deci Logica simțirii este o Estetică. În același timp, însă, această Estetică nu e Estetica veche, care n'a putut să stabilească în atâtea secole un frumos precis și pipăit, cum face Estetica integrală cu frumosul ei psihofizic, reprezentat prin capodoperă. Deci este o Estetică nouă.

Vasile Conta. — Va fi nouă ea, dar nici nu mi se pare așa de precisă și de pipăită; nici mai cu seamă, veridică. Ea, cum am spus, nu explică frumosul în natură, iar capodoperele sunt lucruri discutabile.

Titu Maiorescu. — Se prea poate să și se pară astfel. Dar se prea poate să te și înseli.

Dar asta vom vedea-o altă dată.

minanța senzațiilor, negăsindu-l în registrul lor de distincțiuni, îl mieluose cu o bucată de pâine și asmut căinii după dânsul. Nu e spectacol mai interesant ca acela al istoricilor literari terorizați de „maeștri” și cărora frecventarea marilor genii le toarnă în vine o înfumurare și o lipsă de înțelegere tot pe atât de ridiculă.

Pentru toți Banville e clovnul din cercul dela sfârșitul romantismului care apare în urma numerelor tari și descrețește frunțile spectatorilor, înspăimântați de acrobația fecioarei dela trapez, cu tumburi deșănțate și cu schimonoseli caraghioase. Pentru mai toți el e un mărgelar de rime, un comediant, un soitaru, un fel de pohlivan de cei ce joacă pe funii, cum se aduceau, spre desfătarea poporului, la logodnele și nunțile domnești, pe vremuri și cum pomenesc cronicile.

Nu e de-ajuns să fi spus singur despre sine, nu mă pricep decât în metrică, ca să fi fost nesocotit până 'ntratăta. Și dacă a prezentat pe poet ca pe un erou sublim sau grotesc, umblând pe acoperișuri, pe culmi sau pe funii, să nu se uite că i-a plăcut să înscrie acel vers final care prețuiește cât un veritabil atestat de onoare :

Tribun, profet sau măscărar
Fugind de colbul greu al glebei,
În care 'noată pasul plebei
Toți merg pe culmi, cu pasul rar
Sau pe-o soioasă funie, dar
Deasupra capetelor plebei.

Poezii se ghicesc mai ușor între ei. De aceea ce n'a putut face critica oficială au făcut corurile de poeți : contemporani ca Hugo, Gauthier, Vigny chiar, au asociat glasurile lor de încurajare sau de laudă. Baudelaire îi închină, în 1842, la apariția primului volum al lui Banville, un Sonet, în care lauda era definitivă și imaginea vioaie : Banville a apucat poezia de coadă, cu hotărâre, ca un ibovnic pe-o ibovnică. Verlaina mai târziu, olimpiantul Mallarmé chiar și astăzi, fanteziștii, cari atâta îi datoresc, prin pana lui Derême, între alții, își plătesc admirația. De bună seamă o merită : poezia lui, e, după spusa unui cronicar, poet el însuși, nu atât satiră, deși îi place să-și amintească de Aristofan, cât glumă, nu atât umor, cât veselie. Poezia lui e imaginea cea mai răușită și mai nobilă a gazetei rimate, așa cum francezii au practicat-o dela Pleiadă și până la Ponchon. Ce-i altceva dealtfel, atâta din poezia lui Horațiu, de cât tot gazetă rimată în care evenimentele cele mai locale par transfigurate sub bagheta liricului genial? Lirismul lui Banville e reflexul surăzător al unei epoci plină de frământări care are multe asemănări cu vremurile de astăzi și cine n'ar spune că de astăzi sunt versurile următoare care încheie o poemă a primăverii :

E vremea când conducem o tânără amantă
S'adune violete de degetele-i demne
Când orișice ființă tresare exultantă
Afară de hapsânii ce-s negustori de lemn.

Dacă a fost iubit de poeți nu i-a iubit mai puțin. Și viața lui e mai ales o pildă de cultul întreg pe care l-a avut între alții pentru Hugo. Să ne amintim de scena povestită de Leon Bocquet când debutantul Samain se prezintă la Banville. I se fac observații, sunt reminiscențe din Hugo. Samain se apără : nu-l are pe Hugo în bibliotecă, nici nu l-a citit. Și Banville exasperându-se : „Cum ! Cum ? Nu-l ai pe Hugo în bibliotecă, și mai vrei să scrii ?... La vârsta d-tale mi-ai fi vândut și cămașa de pe mine ca să cumpăr cărți !

PERPESSICIUS

FLOAREA DE CICOARE

(Din psihologia artistului contemporan)

IV

O, peinture... O, perle où jouent toute la mer et l'immense ciel dramatique, et la tragédie éternelle du mouvement et de la couleur, et les frissons les plus fiers et les plus mystérieux de l'âme... les pores décident de ton sort !..

Colas de Pontoise urmează astfel în scrisorile sale :

Nu știu anume câte săptămâni voi fi stat în pat și nici cât am fost de bolnav. Îmi aduc însă lămurit aminte de zilele convalescenței mele. Zile albe și calme, în cari clipele treceau domol ca undele ușoare peste lanul de grâu copt, cu îngânări molcome de mătase și mirodenii adormitoare — de farmacie.

Prin fereastra odăiței mele, — la care mama atârname acum perdelele albe cu boabe de cireșe — soarele venea la mine vesel, cu nu știu ce palpăire de smaralduri și aromeală de roade părguite.

N'aveam voie să mă scobor din pat. Doctorul urât dăduse porunca asta mamei — și mama îl asculta în ciuda rugămintelor mele.

Stam așa, cuminte și ușor trist și priveam în cadrul ferestrei pe unde soarele, prieten, venea la mine în fiecare zi.

Ași fi vrut să mă cațăr acolo, pe prichicul înalt și, cu mâinile încheștate de gratii, să privesc în grădină și să sorb mireazma adâncă, umedă și verde, care mă cerea timidă în preajma patului meu.

Mama venea deseori în odăița mea să îmi pună termometrul și să'mi dea siropul cu gust de aramă coclită și dulce.

Fața ei nu mai era acum aspră și ochii ei nu mă mai priveau tăios. Când mâna ei se strecura sub cămașa mea până subțioară, cald și bun, ca să simt apoi fiorul rece al tubului de sticlă, carnea mea se cutremura de o plăcere sfântă, apoi o liniște mare se așeza peste întreaga mea ființă, o piroteală voluptoasă și pură mă înfășura, ca o bae, încropită, de lapte. Închideam încet ochii — și fiindcă, sub pleoape, simțeam năvălind, de fericire, izvorul lacrimilor calde, — pe cari nu voiam să mi le știe mama — strângeam din toate puterile mele pleoapele și încrunțam, în sfortare, sprincenele, cari, în mîntea mea, se înfășoșau ca două odgoane răsucite, ce'mi ștrangulau fruntea.

Intr'o după amiază, când piroteam în tăcere și lumină, ușa se deschise încet, ca ușa din altarul bisericii — și argatul bătrân intră la mine parcă mai încovoiat și mai supt ca totdeauna.

Tata, mama și bunica — îmi spuse el — au plecat cu „gabrioleta” la moșia unui vecin, unde e nuntă. Nu se vor întoarce de cât poimăine. El a rămas, bătrânul, să mă îngrijească și să'mi țină de urât.

Avea în mână două piersici catifelate, cele dintâi coapte, culese anume pentru mine... de sus” dela vie — fără știrea vie-rului.

— „Îi le-am adus așa, de frumusețe... dar să nu muști din ele, domnișorul, că iar te întoarce boala...”

Cura mea uscată de friguri se înrouă deodată la gândul sucului acru și răcoritor al fructului.

Bătrânul îmi puse binișor roadele verii pe măsua de noapte, lângă șipul cu siropul greșos și'mi spuse, așezându-se alături de patul meu, pe fotoliul de paie :

— „Domnul mi-a zis că dacă te-oi vedea liniștit și fără fierbințeală, să'ți aduc de dincolo cutia cu vopsele...”

Au închis ochii și am stat așa câte-va clipe, în mine, sărutând ochii tatei, pe care-i simțeam, din depărtare, învăluindu-mă în văpaia lor mare și bună.

Lămurit nu-mi aduc aminte ce anume s'a întâmplat cu mine în după amiaza aceea și nici a doua zi până seara.

Știu atâta că a treia zi dimineață, fui trezit din somn de sunetele unei orchestre, de răsete ascuțite și groase, de tropote de pași mulți și grei...

Apoi ușa camerei mele se căscă deodată în lături și năvăliră mai mulți domni și mai multe cocoane, foarte veseli apoi mama, tare îmbujorată, la brațul unui ofițer cu fireturi aurite și chiptul pe ureche.

Domnii, doamnele, mama și ofițerul mă sărutară pe rând sgomotos și brutal, vorbindu-mi toți deodată.

Un miros amestecat și curios năvălise odată cu ei în odaie : miros de hamuri de cai..., miros de bucate grele..., de câmp..., de tutun și de vin.

Mama le dădu lămuriri amănunțite despre boala mea, invilându-i să se așeze pe scaune.

Avea în glas nu știu ce tremurare tinerască și în mișcări o înfrigurare vioată pe care nu i-o cunosusem încă.

Ofițerul se așeză pe marginea patului meu, și patul se zgudui puternic sub el. Zise mamei „merci” și-i sărută mâna îndelung, mai sus de încheetură. Mama îl privea, în clipa aceea drept în ochi, cu o privire de spumă, apoi netezi frizura ofițerului, zicându-i :

— „Mă duc dincolo să-l îngrijesc pe François... ah ! ce om imposibil...”

Apoi adăogă :

— „Așică, ce, m'am măritat să fiu sluga, unui bețiv-rău crescut !...”

Murmure de aprobare se auziră printre cocoanele și domnii de pe scaune, cari fumau.

Ofițerul îmi prinse obrazii slăbiți între două degete și aplecându-se spre mine, îmi răcni în urechi :

— „Piciule dragă, tare se 'mbată repe-de tatu-tău... ha, ha... ha, ha... ! !

— „Ca un porc...” adăogă mama...

— „Hi, hi, hi... ha... ha, ha...” făcură doamnele și domnii cari fumau pe scaune.

Frica și scârba, care mă coprinsese la început se schimbă acum în nu știu ce liniște albă, care mă imaterializa.

Nourii groși de fum dădeau oamenilor și lucrurilor din odaia mea o înfățișare stranie.

Priveam cu atenție concentrată și senină pe străinii aceștia și pe mama, frans figurați fantomatic, și pe măsură ce-i priveam, creștea în mine credința că visez. Mă rugam numai lui Dumnezeu să nu-mi prelungească visul acesta — ci să-mi facă altul.

Mama veni cu o tavă mare pe care se aflau coaiuri și biscuiți. Servi pe domnii și doamnele de pe scaune, în parte, întinse o ceașcă ofițerului, întrebându-l cald : — „Tu stai comod aici ?...”... apoi așezându-se pe marginea pătucului meu,

Între mine și ofițer, luă o farfurie cu biscuiți, culese din ea cu grijă unul mai frumos, și mîndu-l în ceașca musafirului i-l duse la gură cu grație de fetiță fericită. Ofițerul, cu gura plină, zise iarăși „merci” și îngână un compliment, probabil asupra ccaului. Mîna ofițerului se îndreptă atunci spre gură, să-și stăpînească o tușă. Mama îi desprinsese mîna dela gură o trase blajin spre ea, o apropiie de ochi și spuse către doamnele și domniile de pe scaune :

— „Vai, ce frumusețe de incl... ah, cât e de frumos!... Ce piatră e asta?...”

Scoase de pe degetul ofițerului inelul, care ceda greu, și îl arătă pe rând, însoțindu-l de laude, la fiecare din domniile și doamnele de pe scaune.

Ofițerul sta înfîpt pe marginea patului cu ceașca în mîna și capul lui — (un cap inert ca un „volun” din sala de desen... cu doi ochi de pasare de baltă și gura ca o cicatrice veche) — se mișca după silueta mamei, mecanic.

Deodată una din cocoane tipă, ea u trîmbiță :

— „Ja te uită... ia te uită... ce mai de alca pe pereți! Ce's alca?... M-me de Pontoise, ce's alca?...”

Mama, ofițerul, domniile și doamnele de pe scaune se ridicară și se înghesuie pe ste patul meu, să privească, deaproape, cartonașele mele zugrăvite în cele două zile și cu cari argatul bătrîn, îmi împodobise zidul... „asa de frumusețe...”

— „Bine, mă tipule — tipă la mine ofițerul cu o voce de clopot mare — te ți numai de drăcii... și el cica-i bolnav...!”

— „Ja privește — zise o cocoană grasă și dulce — una, două, trei, patru, cinci clișuri de dudui — cu ochi albaștri...”

— „Și un copac care arde...” — adause un domn cu părul alb, stîrb și țigaretă de chihlimbar.

— „...ăla, care stă pe scaun, ca un tîmpit — ăla e nostim... făcu ofițerul smulgînd cartonașul din perete — „ha, ha, ha... ha... pe onoarea mea că-i nostim!... Am avut eu unul așa, în companie... mergea în front de-andoaselea și prindea muște cu o artă extraordinară... Ți-l iau eu pe asta, să-l arăt colonelului... O să facă un haz... pe onoarea mea...”

Toată lumea rîse cu poftă de spiritul ofițerului — și mama îi zise :

— „Mai bine spune-i tu să-și caute de învățătură și să nu mai umble de-acum înainte derbedeu, prin vie, toată ziua și toată noaptea”.

— „după inspirații...” — adaugă ofițerul privind cu înțeles la mama.

— „Ha, ha, ha!”... făcu asistența, subliniind cu răsete felurite și sincere aluzia inteligent încondeiată, a ofițerului...

Stam împietrit și mă rugam lui Dumnezeu fierbinte, să-mi termine visul acesta și să-mi dea altul...

Ușa se deschise însă și în pragul ei apăru bunica, cu boneta și șorțul ei alb, cu dantele strigînd veselă :

— „Doamnelor și Domnilor, poftiți la masă... Avem un pește cu maioneză, ideal...”

Perechi, perechi, domn doamnă, pîșiră peste prag în răsete sgomotoase și glume întrerupte.

Mama rămase în urmă să împacheteze într-o hîrlie, ofițerului, cartonașul smuls de pe perete, deschise apoi fereastra largă mă înveli cu pătura, și, dereticînd pe mîșuța mea de noapte, zări cele două piersici ale argatului :

— „Ai mâncat piersici?...”

— „Nu mamă... mi le-a adus omul din curte, să stea frumos pe masă...”

— „Bine...”

LA REGINA MARIA : Negustorii de glorie

Teatrul „Regina Maria” a înlăturat tinereasca încercare cu exotismul „Lizezii cu vișini” și cu montarea după nu știu ce fel de indicații, reprezentând „Negustorii de glorie”.

Piesa e foarte bună. Punerca în scenă și montarea sunt pildnice. Traducerea e într-adevăr admirabil teatrală. Artistul Ionel Manolescu a dovedit complete însușiri de „om de teatru”, dînd în cea mai bună limbă românească, frumoasa piesă a tinerilor scriitori Pagnol și Nivoix.

Înt'un orășel din Franța, în 1915, familia Bachelet — tatăl, mama, Germaine (moră) și Yvonne (nepoată) — trăiește în așteptarea vestilor de la Henri, care-i pe front.

Tatăl a făcut politică socialistă. Henri a fost și el socialist. Dar acum în fața primejdiei, Henri luptă vitejește pentru țară și familia așteaptă cu evlavie știri dela viteaz. (E viteaz, fiindcă deși rănit de mai multe ori, s'a dus totuși în linia întâi a focului). Când familia așteaptă serisoarea, vine un soldat de pe front și anunță că Henri a murit. Scena e îngrozitoare. E de un dramatism sfâșietor. Totuși ce admirabil a înfățișat toată gama dramatică, într'o serie de crispări și manifestări aproape mute, mama, d-na Lucia Bulandra. Dacă această artistă, care e desigur o mare dascăliță pe scenă, n'ar fi măsurat cu știință de psihiatru momentele așa de gradate, așa de nuanțate în valtoarea lor dureroasă, scena ar fi degenerat într-o banală melodramă.

După cîțiva ani, când a început să se înființeze societăți pentru invalizi, pentru orfani și pentru părinții cari și-au pierdut copiii în război, situația bietului și pricăjitului funcționar Bachelet se schimbă. Și moral și material. Înaintează în grad și e ales pentru vitejia fiului său defunct, președinte al unei societăți a părinților eroilor.

Germaine, nevasta lui Henri s'a remăritat și are și un copil.

Mama luă cele două piersici, le șterse atent cu un șervețel de ceai și le strecură una după alta, rîzînd, în gura deschisă larg, ca o gură de tun, a ofițerului.

Apoi ieșiră din odaie, mama ciripind mereu nu știu ce și ofițerul, în fiecare obraz cu o umflătură, luptînd penibil din fălci...

Așa se termină ultima serisoare din primul pachet cu epistolele, îngălbenite de vreme și cu parfumul trist, ale bietului meu prieten Colas de Pontoise.

Cînd treburile îmi vor mai da răgaz — voi încerca să continuu cu transcrierea acestor scrisori, în limba noastră de toate zilele — plată și vulgară.

E acum în atmosfera familiară o încrușișare de curente : gloria mortului domină, dar și ispitele ce răsar din ea, pentru mai bună stare și pentru satisfacția de ambiții ale unui umilit de mic funcționar, rânjesc.

Arătarea laturilor acestor stări sufletești ale părintelui, care și-a pierdut un fiu viteaz, dar care e tîrât să profite de gloria mortului, — tatăl susține că și el are o glorie că a dat Franței un erou — a fost încredințată d-lui Maximilian.

Greu rol, dar foarte frumos. Și d. Maximilian cu o inteligență, pe care am dori-o tuturor artiștilor, cari vor să munocască, l'a susținut nu numai just, ci egal și unitar.

Speculează isbînzile oratorice ale lui Bachelet, ca și simpatia pe care o inspiră acest bătrîn, o hienă — îi zicem noi — un speculant, sau un învîrtit cum li se ice îndeobște — Berliurean (d. Talianu). Isbutește acest ins antipatic, profitor, fără rușine și fără inimă, și convinge pe bătrîn să candideze pe o listă pentru parlament. Grație gloriei, pe care o reprezintă bătrînul, e aleasă lista și iață deputați pe ambuscat, pe un fost căpitan gîgăuță, pe un ziarist de suburbie. Aceștia în frunte cu hiena sunt „negustorii de glorie”.

Dar cînd și bătrînul uitase de fiul său mort, apare Henri.

Ce scenă. Al doilea moment mare pentru d-na Bulandra. Și altă mare încercare, din care a ieșit onorabil d. Maximilian, căci drumul era pe o muche de cuțit între desertăciunile de a fi ajuns și de a mai ajunge și sentimentul de părinte, care-și vede fiul.

Ce-i de făcut ? Hiena dă soluția. Ca bătrînul să a jungă ministru și la adăpostul glorios al bătrînului și hiena, propune ca Henri Bachelet să-și schimbe numele, să fie altul și gloriosul mort, mort să rămîna.

E cinismul sub forma cea mai mizerabilă. Și așa a fost.

Am făcut acest lung rezumat, ca cititorul să poată aprecia intensitatea momentelor dramatice. Despre d-na Bulandra, în rolul mamei, atât la aflarea știrii despre moartea fiului, cât și la vederea lui, ca și mai apoi cînd bătrînul era tîrât în curentul „negustorilor de glorie”, nu se poate spune de cât că a fost cea mai bună, cea mai pioasă mamă.

D. Maximilian în rolul bătrînului a obținut într-adevăr un mare succes. Un succes cu atât mai remarcabil, cu cât rolul e o împletitură de dramatism simplu și bonomie arivistă. E în rol și revoltă de înfrînt și indignare de pamfletar și risipă de sentimentalitate — să mi se ierte cuvîntul — mercantilă.

În rolul lui Henri, a fost d. Tony Bulandra.

Frumos rol pentru d-sa. Dar inegal susținut. Ce deosebire între mîndria deslănțuită vijelos cînd s'a întîlnit cu hiena și înfrîngerea teatral redată, — prea teatral — cînd a primit propunerea să-și schimbe numele. Momentul întîlnirii cu fosta sa soție a fost redat însă de artistul Tony Bulandra.

D-rei Marioara Mohor i s'a dat prilejul să se afirme. Și s'a afirmat. A făcut pe soția lui Henri. A fost duioasă, dar și supusă nevoilor de a-și duce viața mai departe. A fost umilită, cînd și-a revăzut soțul, dar a trebuit să arate, că e stăpînită de sentimentul de mamă al copilului celui de-al doilea de.

În rolul învîrtitului, al profitorului de războiu, a fost d. Talianu. Pentru acest actor tînar, rolul ce i s'a încredințat, a fost fără îndoială, cel mai bun prilej de

a arăta însușirile reale ale unui talent în desvoltare. În roluri secundare, d-nii Groner (des-tul de comic) Enescu (măsurat) Anastasiad (foarte în rol). Dar ce bine, ce tinerească și știut să se prezinte d-ra Liana Constantin-tescu.

LA TEATRUL MIC: D-na și d-nul Cutare

Privesc deschiderea acestui teatru ca o isbândă a unei îndârjite stăruinți depusă de un grup de actori tineri de talent și ca atare nedisciplinată. Și se adaogă la aceasta, bucuria revederii lui Mihalescu pe scena românească, într-o piesă comună ca subiect, dar plină de subtilitate și gradare emoțională.

Nu-i vorbă nici să fac unele concesii companiei teatrului Mic, dar nici să trec ușor peste unele lipsuri. E poate prea tinerească asociația de actori și e poate prea accentuată diferența de — cum să zic? — stil, de ținută între protagoniștii scenei și ceilalți entuziaști enuli.

Mihalescu a venit cu o uriasă experiență din Franța.

D-na Tanzi Barozzi-Cutava are o priecere scenică nimitoare și ceilalți o mare dispoziție teatrală. Și mai e ceva: e prima piesă jucată, destul de grea, ca să nu apese răvna tinerească a actorilor și să nu se bage de seamă falfăinile unei lipse de omogenitate.

Dar încă odată, teatrul acesta inspiră nădejdi de hotărâtoare isbânzi.

Reprezentarea D-nei și d-lui Cutare a plăcut. Și era firesc să placă.

Într-o căsnicie, intră al treilea. Aman-tul se introduce cu măiestrie și cucerește cu calcul. Femeea compară și se analizează. E interesantă însă de urmărit replică după replică, înaintarea cuceririi. În scenele acestea, constă o parte din frăgezimea piesii, susținută pe o temă comună, dar realizată deosebit, cu grijă, cu o gradare într'adevăr aleasă.

Și-apoi femeia pleacă cu amantul. Ei, plecarea aceasta e în piesa lui Amiel destul de iscusit redată. Femeea e stăpânită de porunca trupului ei tânăr și bărbatul își dă seama, că nu se poate împotrivi. Comun, nu? Dar în D-na și D. Cutare, scenele sunt rânduite pentru stări sufletești, care se sbat între suspinul dramatic și pornirea glumeață a comediei. E o țesătură de înțelegere și tertare, de dor de ducă și regret, că n'a fost altfel.

Bărbatul, care apoi a iertat aventura nevestii sale, a fost d. Mihalescu.

A fost d. Mihalescu pe scenă, dar n'a fost în rolul, care să-i convină deplin. Se simțea greutatea unei acomodări. Dar ce considerabilă experiență a adus pe scenă d. Mihalescu. Ce grijă de mișcări!

D-na Barozzi Cutava în rolul d-nei cu aventura, a vădit și de astă dată, ce stăpână e pe cele mai simple mijloace scenice și ce vervă simpatică și antrenantă are.

Amantul a fost d. V. Protopopescu, destul de talentat, ca să impresioneze.

LA TEATRUL NAȚIONAL: Visul unui amurg de iubire și Esop.

Amândouă piesele în versuri și amândouă alcătuit de un spectacol căzut.

S'au muncit artiștii. Și-au pus la contribuție și răvna și numele. Dar zadarnic.

Ce păcat de munca marelui artiste Maria Filotti.

Ce păcat de talentele așa de impunătoare ale d-lor Pop Marțian și Calborea-nu! Piesele nu rezistă. Poate, că și traducerea-i de vină. Da, într-o mare măsură și traducerea.

S'a folosit așa de mult și de nepotrivit inversiunea, încât actorul se silea să în-

Congresul „Astrei”

„Asociațiunea pentru literatura română și cultura poporului român”, cea mai veche societate culturală din țară, întemeiată la 1861, cunoscută azi sub numirea de „Astra”, și-a bazat activitatea chiar dela început pe legăturile ei cât mai strânse cu masele poporului ardelen. Aceste legături s'au format prin contactul nemijlocit între conducătorii intelectuali și pătura țărănească, care se făcea în zile de sărbătoare prin conferințe și prelegeri populare, ținute la sate prin descinderi în mijlocul poporului. Conferințele acestea, modeste ca formă și conținut, aveau darul de-a trezi la popor interesul față de problemele zilei mai apropiate de viața lui și de-a întări încrederea în clasa de intelectuali. Până la război și în cursul lui intelectualii români din Ardeal nu erau de loc compromiși sub raport politic și cuvântul lor era ascultat. Acum raportul dintre țărâni și intelectuali s'a schimbat mult și în defavorul celor din urmă.

Activitatea „Astrei” dinainte de război trebuie considerată din două puncte de vedere: literar și cultural, așa cum era fixat și scopul ei chiar în titlul dat la întemeierea societății.

Din partea primă a programului nu s'a realizat aproape nimic, deoarece, „Astra” n'a putut nici să formeze un curent literar nici să dea în cei 65 de ani de existență cel puțin o revistă beletristică pentru necesitățile literare ale Ardealului. Organul ei de publicitate revista lunară „Transilvania” a dibuit pe toate drumurile fără să poată găsi până acum pe cel drept.

În schimb însă pe terenul cultural „Astra” și-a găsit chiar dela început mijloacele cele mai potrivite pentru atingerea scopului fixat și care era popularizarea opere culturale generale. Începuturile acestei munci de popularizare, anevoioase prin însăși natura ei dar și mai mult prin lipsa de experiență a celor însărcinați s'o săvârșească, au fost bine îndrumate, căci s'a procedat în mod foarte logic dându-se țărânilor, către care se adresa în primul rând, numai atât cât ea putea să primască și să asimileze cu slabele ei puteri intelectuale de pe acele vremuri. Astfel se poate spune, că marea enigmă a succesului cu adevărat extraordinar obținut de „Astra” pe terenul popularizării culturale generale în masele țărănești din Ardeal, stă în faptul că pilulele culturale

nu s'au dat țărânului decât în mod metodic și pe măsură încât ele să poată fi bine digerate.

Sfârșitul războiului cu înfăptuirea României Mari a pus și „Astra” în fața unor noi probleme. Mai întâiu de toate se punea întrebarea, dacă societatea trebuie să-și întindă activitatea în noile provincii și în deosebi în vechiul regat, cu care se unise, sau să se mărginească la vechiul ei teritoriu de acțiune. Problema aceasta a fost repede rezolvată de d. prof. N. Iorga, care în congresul din Ianuarie 1919, ținut la Sibiu, își exprimase dorința ca „Astra” să rămână și mai departe în Ardeal, lăsându-se restul țării ca teren de operațiunii culturale pe seama „Ligei Culturale”. Evident că „Astra” trebuia să accepte oferta aceasta de colaborare mai ca seamă că „Liga era ceva sfânt pentru ardeleni, cari vedeau în persoana d-lui prof. N. Iorga o garanție că opera culturală de popularizare nu va suferi nimic. „Astra” s'a ținut de cuvânt și n'a trecut Carpații, cu toate insistențele depuse dintr-o anumită parte, care i-ar fi putut da toate mijloacele de-a desvolta și în vechiul regat o activitate tot atât de rodnică ca și în Ardeal.

Câtă vreme politica a absorbit toată atențiunea opiniei publice din Ardeal starea aceasta de promiscuitate între „Astra” și „Liga Culturală” n'a fost prea mult luată în seamă. Acum lumea intelectuală din Ardeal s'a scărbit până în adâncul sufletului de politica, în numele căreia se ordonă împușcarea țărănilor cinstiți, și caută să revină la vechile ei preocupări dinainte de război. Rapoartele despărțimintelor „Astrei” despre activitatea culturală, desfășurată în ultimul timp, arată că lumea a început să se intereseze din nou de mersul treburilor culturale ale „Astrei”. Participarea delegaților din Basarabia la congresul din Zalău a fost viu aplaudată de ardeleni și ca un efect nemijlocit al acestei înfrățiri culturale a fost cererea făcută congresului ca „Astra” să treacă și Carpații, după ce a trecut Prutul, și să încearcă o împăcare a Ardealului cu vechiul Regat prin mijloacele culturii, după ce ticăloșiile politice au produs o desbinare atât de dureroasă și regretabilă. Să nădăjduim, că venirea „Astrei” în vechiul regat va fi întâmpinată cu dragoste frățească.

ION BAILA

19 Septembrie, 1882: S'a născut în satul Cenade (județul Alba de jos) scriitorul Ioan Agirbiceanu.

1888: Apare în București, în editura tipografiei „Universul” de sub direcția lui Luigi Cazzavillan, primul număr din „Universul Literar”.

1904: Apare în București revista umoristică „Furnica” condusă de G. Ranetti și N. D. Țăranu.

1909: A murit istoricul bucovinean Nicolae Hurmuzachi.

20 Septembrie, 1850: Apare în Paris „România viitoare” sub conducerea lui C. Bălăcescu, N. Bălcescu, D. Brătianu, S. și N. Golescu, C. A. Rosetti, I. Voinescu, etc..

1883: A murit filologul Alexandru Lambrior.

23 Septembrie, 1860: S'a născut în Brăila publicistul Teodor M. Stoianescu.

1876: S'a născut în Iași scriitorul Alexandru Cazaban.

25 Septembrie, 1853: S'a născut în Fălticeni junimistul Vasile Ionescu.

țelegă ce spune, iar spectatorul aștepta să răsufle, când se termina tirada lungă și dificilă.

De ce a stăruit directorul teatrului să dea un spectacol greoiu cu aceste piese?

D. Minulescu e poet de mare talent: e om de gust, cum nu se întâlnesc prea mulți; e om de teatru — și fiindcă-i director și fiindcă a făcut ingenioase piese de teatru.

Și totuși, d. Minulescu s'a lăsat convins să dea reprezentații cu piese, care poate să aibă rost acum doar din punct de vedere al istoricilor literaturii dramatice universale.

Ce muză vitregă îl inspiră oare?

Îl știu pe d. Minulescu, ce lucruri bune poate să facă, atunci când nu cade pradă ispitelor. De ce nu se hotărăște să-și manifieste popularitatea și ca director de teatru?

B. CECROPIDE

Buletin bibliografic săptămânal*

de AL. SADI IONESCU

- 33 ECONOMIE POLITICĂ.
- Gide** (Charles) și **Charles Rist**. — Istoria Doctrinelor Economice dela fiziocrați până azi. Traducere cu aprobarea autorilor după ediția a cincea revăzută și corectată de George Alexianu. București, **Casa Școalelor**, 1926, 7 + 942 p. Lei 220.
- Buharin** (N.). — Calea spre socialism și Blocul Muncitoresc-Tărănesc în uniunea Republicelor Sovietice Socialiste. Cu o prefață de P. Mușoiu. București, Editura **Revistei Ideei**, [1926], 96 p. Lei 20.
- 34 DREPT. LEGISLAȚIE.
- Constantinescu** (Mitită). — Contractele de vânzare pentru exploatarea pădurilor față de legislația agrară și silvică. București, (Tip. **Cultura Națională**), 1926, 56 p. Lei 90.
- 37 ÎNVĂȚĂMÂNT. PEDAGOGIE.
- Rózsa József Dr.** — „Jo Barát”-naptar az 1926—27 iskolai évre. Cluj, A „**Jó Barát**” szerkesztősége kiadja, 1926, 158 p. Fig., hărți. Lei 34.
- a) **Manuale didactice pentru învățământul primar.**
- Brósz** (Elena). — Științele fizico-naturale pentru clasa III-a și a IV-a [a școlilor primare după programa cea mai nouă. Fizikai és egyéb természeti ismeretek elemi iskolák... Cluj, Kiadja a **Minerva** nyom, 1925, 80 p. Fig.
- Ionescu-Fulger** (M. C.). — Colecțiune de cântece naționale de vitejie și populare pentru uzul școalelor și Reuniunilor corale. Galați, (Tip. **Cultura Poporului**), [1926], 95 p. Lei 15.
- b) **Manuale didactice pentru învățământul secundar.**
- Georgescu** (Economul Dimitrie). — Morala creștină pentru Clasa III-a a Școalelor secundare de băieți și fete și Clasa V-a a Școalelor normale de învățători și învățătoare. Ediția III-a revăzută. București, **Universala**, Alcalay & Co., 1926, 151 p. Lei 38,75.
- Mihălcescu** (Preotul Ioan). — Istoria Bisericească pentru clasa V-a liceală. Ediția a V-a Ameliorată și reaprobată. București, **Pavel Suru**, 1926, 104 p. Lei 32.
- Candrea** (J. A.). — Cours de langue française. XX-e édition. Bucarest, **Universala**, Alcalay & Co., 1926, 2 v. 144 p. Fig. (I livre) Lei 49,50; 210 p. Fig. Lei 64,50 (II livre).
- Ciupagea** (E.) et **Lévêque**. — La première année de français à l'usage des classes secondaires. V-e édition. Bucarest, **Universala**, Alcalay & Co., 1926, 146 p. Fig. Lei 51,75.
- Haneș** (Petre V.). — Carte de limba română pentru clasa I-a secundară (băieți și fete) licee, gimnazii, școli comerciale, medii și civile. Edițiunea XI. București, **Universala**, Alcalay & Comp., 1926, 278 p. Fig. Lei 76,50.
- Corneliu Nepotls**. — De excellentibus ducibus exterarum gentium liber. Text latin adnotat prin îngrijirea lui Anghel Marinescu. București, **Casa Școalelor**, 1925, 128 p. Lei 24. (Biblioteca autorilor clasici latini No. 12).
- Dimitrescu-Aldem** (Lucreția). — Cours de gospodărie în conformitate cu programele în vigoare a școalelor secundare, profesionale, normale pentru clasa I-a. Ediția I. București, (Tip. **Naționala**, Jean Ionescu), [1926], 62 + II p. Lei 20.

Haushaltungskunde und Erziehungslehre. Hilfsbüchlein für Mittelschulen. Hermannstadt, (Buchdruck. **G. Haiser**), 1926, 59 p.

Ivela (A. L.). — Manual de muzică vocală cuprinzând solfeji și cântece pentru clasa II-a secundară de ambele sexe. Edițiunea IX-a revăzută și adăogită. București, **Universala**, Alcalay & Co., 1926, 64 p. Lei 25.

Constantinescu (N. A.). — Elemente de istorie universală pentru clasa I-a normală. București, **Pavel Suru**, [1926], 176 p. Fig., hărți. Lei 58.

c) **Manuale didactice pentru învățământul special.**

Lacea (Dr. Constantin). — Deutsches Lesebuch für höhere Handelsschulen und verwandte Anstalten. I—II Teil. Cluj, **Im Selbstverlage des Verfassers**, 1926, 233 + III p.

Sorescu (Al.). — Științe comerciale cu birou comercial, operațiunile unei case de detaliu pe cont propriu [pentru] școalele comerciale curs seral anul I. București, **Ancora**, S. Benvenisti, 1926—1927, 131 p. Lei 48. (Biblioteca contabilă Nr. 3).

Trancu-Iași (Grigore L.). — Cours de comert și contabilitate. Ediția V-a. Vol. I. București, **Universala**, Alcalay & Co., 1926, XIII + 260 p. Lei 80.

4 FILOLOGIE.

Morariu (Leca). — De vorbă cu stilul I. Gorun. Cernăuți, (Tip. **Glasul Bucovinei**), 1926, 18 p. + errata. Lei 20.

5 ȘTIINȚE PURE.

Coriolan (G.). — Energia fizică, energia sufletească. Câteva orientări deduse din unele considerațiuni științifice asupra manifestării energiei cosmice. Conferință. Constanța, (Tip. **Comerciala**, Lucrătorii asociați), 1926, 27 p.

Balogh Ernő Dr. — A föld köpenyege a levegő sajtáságai és tüneményei. Cluj, (Nyom **Minerva**), 1926, 112 p. Fig. Lei 15. (A magyar nép könyvtára. 14.).

Gârnițeanu (M.). — O nouă Regulă descoperită pentru calendar valabilă 172.800 ani! Soroca, (Tip. **P. Litvac**), 1926, 14 p.

7 ARTE.

Drăghiceanu (Virgiliu N.). — Curtea de Argeș. Călăuza vizitatorului monumentelor orașului. București, (Tip. **Cultura Națională**), [1926] 19 p. + 2 pl. Fig. Lei 12.

8 LITERATURĂ.

I LITERATURĂ ROMÂNĂ.

b) Teatru.

Riuleț (Constantin). — Primejdiosii. Dramă într'un act. Slobozia, **Lumina Poporului**, 1926, 32 p. Lei 10. (Teatrul de mâine No. 5).

c) Proză.

(Roman. Nuvelă. Etc.).

Șireagu (Octavian). — Pe aripa sufletului. Poeme în proză. Cluj, **Providentia**, 1926, 80 p.

Relgis (Eugen). — Melodiile tăcerii. București, **Cultura Universală**, [1926], 96 p. Lei 40.

Furtună (Horia). — Spre frumusețe. Slobozia, **Lumina Poporului**, 1926, 16 p. Lei 10. (Teatrul de mâine No. 2).

II. LITERATURĂ STRĂINĂ.

Glixeli (Ștefan). — Scurtă istorie a literaturii polone. Cours făcut la Universitatea populară din Vălenii-de-Munte. Traducere de N. I. Herescu. Vălenii-de-Munte. **Casa Școalelor**, 1925, 99 p. Lei 15.

Szabó Maria. — Appassionata. Regény.

Cluj, A **Pastortüz** kiadása, 1926 220 p.

Szalacsy-Rácz Imre. — Ket jegyenye-nyárfa. Regény. Cluj, Az **Erdélyi, magyar lanyok** kiadása, 1926, 133 p.

III. LITERATURĂ STRĂINĂ

TRADUSĂ.

Calderon de la Barca (Don Pedro). — Anul sfânt la Roma. Traducere după originalul spaniol de Dr. Zoltan Matolay. Timișoara. (Tip. **Husyéth & Hoffer**, Lugoj), 1926, 47 p. Lei 30.

DELA UNIVERSITATEA POPULARA „COASTA DE ARGINT”

PRELEGERILE D-LOR PROFESORI UNIVERSITARI I. SIMIONESCU, G. VALSAN ȘI EM. PANAITESCU

„Constința Națională”. — Prelegerea d-lui I. Simionescu. — Cu verbul dulce de răzes moldovan și cu darul neîntrecut de povestitor, d-l profesor Simionescu a încălzit auditoriul numeros printr'o succulentă expunere. Fără a recurge la frazele de efect pe care le-ar fi prieluit subiectul, d-l profesor Simionescu s'a mărginit să ne poarte cu sinceritate prin trecutul neamului românesc, să scoată în evidență momentele impresionante de conștiință românească și să tragă concluzii de bun augur pentru viitor.

S'a oprit cu părintească bunătate asupra scâderilor mai mari sau mai mici pe cari fără învoială le avem în viața de stat. A reliefat cu înțeles primejdia reală ce o prezintă numărul prea mare de străini veniți din Galiția și Ucraina, dar a terminat arătând încrederea în viitorul poporului român, dacă el va ști să-și desvolte conștiința națională prin cultură și muncă.

„Valoarea Dobrogei pentru statul român”. — Prelegerea d-lui G. Valsan. — Făcând o descriere pitorească a Dobrogei, conferențiarul caracterizează din punct de vedere geografic și etnic regiunile cari alcătuiesc această provincie, și anume: Delta Dunării, munții Nordici, Stepa Centrală, Deliormanul și Coasta de Argint. Insistă în deosebi asupra vechimii elementului românesc în Dobrogea, aducând multe date originale, din cari rezultă că delta a fost colonizată de pescari români până la Mare, nordul Dobrogei de agricultori moldoveni și munteni, iar sudul de păstori, în deosebi transilvăneni, din timpul mult mai vechiu, decât s'a admis până acum. Astfel, spre a se da un singur exemplu, gura de comunicație cu Marea, a lacului Razelm, Portița, se află menționată pe o hartă rusă dedicată lui Petru cel Mare, înainte de 250 ani.

Bulgarii dobrogeni sunt o populație recentă, de abia 100 de ani, și menționările mai vechi nu pot privi decât pe bulgarii așezați în orașe. O populație bulgară de păstori sau agricultori nu se poate admite, căci între Balcani, în jurul cărora locuiau bulgarii, și Dobrogea propriu zisă, se aflau colonizări turcii și tătarii, în masă compactă, dela Dunăre până la Mare, în toată Bulgaria orientală. Aceasta forma o stavilă puternică de care se izbea orice curent de emigrare bulgară din sud.

Dobrogea e poarta Românicilor spre Mare; ea pune în contact statul Român cu Marea și a devenit neprețuită mai ales după întregirea Statului actual. Pe cât de indispensabilă este pentru România, pe atât de puțin necesară este pentru Bulgaria, care posedă țărm marin suficient cu porturi mai bune ca cele dobrogene, ale cărei aspirații tind către Mediterană, și față de care Dobrogea se prezintă ca o peninsulă Nordică fără legături prea strânse cu statul bulgar.

Conferențiarul incheie indemnând la cunoașterea acestei provincii.

*). A se vedea tabloul clasificăriunii zecimale în numărul 1.

E C O U R I

REDAȚIONALE

□ În numărul viitor vom publica traduceri din opera celebrului scriitor cehoslovac Alois Jirasek, de curând sârbătorit de întreg poporul în republica aliată.

□ În numerile viitoare, d. N. Davidescu va întreprinde publicarea impresiilor prin Iugoslavia.

□ „Mic tratat de estetică literară sau Lumea văzută estetic“ e titlul unei lucrări de estetică, cu aplicații la literatura românească, pe care o va publica în paginile noastre d. F. Aderca.

□ Dela numărul viitor, redactorul nostru își reia rubrica de „Mențiuni critice“.

VASILE BOGREA

□ S'a știut, în urma unei nefericite operații, la Viena una din puținele somități, pe care le-a cunoscut clasicismul la noi în țară. Profesor la Universitatea din Cluj în timpul din urmă, viața lui Vasile Bogrea trebuia să fie cât mai mult: seva clasică e din ce în ce mai firavă și Vasile Bogrea era dintre puținii sortiți s'o vivifieze.

Urșita a voit altfel. Vom încerca în numerile viitoare, să spicuiem din vasta lui activitate modestă.

Până atunci reproducem sobrele dar sguđuitoarele rânduri pe cari, în imensa lui durere, le-a scris, în „Neamul Românesc“, d. profesor N. Iorga:

S'a știut un om cum poate niciodată nu vom mai avea unul.

A dona zi după o operație desperată, Vasile Bogrea a dispărut dintre noi.

Nația noastră a pierdut o comoară.

Era cel mai învățat dintre Români.

Era un neîntrecut vorbitor și un profesor fără păreche.

Era un caracter vrednic de vremile autentice.

Era, în suferința lui de atâția ani de zile, un sfânt.

Și cei cari l'au urât și prigonit se vor descoperi mișcați în fața unei asemenea pierderi.

NEDUMERIRI

TEATRUL PENTRU SOLDAȚI.

D. Romulus Dianu, ne trimite următoarea scrisoare:

Scumpo Perpessicius,

Vei fi auzit și d-ta că e vorba ca, în actuala stagiune, Teatrul Popular să ne ofere o serie de reprezentații „pentru soldați“.

Mărturisesc că nu știam de existența, în literatura universală, a vreunui gen dramatic, pentru uzul soldaților. E vorba de un gen ușor și în acest caz trebuie să regretăm că direcția teatrului a uitat să întocmească spectacole pentru doici sau bărbieri.

Sunt oare soldații o categorie socială aparte, diferențiată de societate prin acele incomensurabile distanțe de mentalitate cari disting pe copii de oamenii maturi? Firește că nu. Soldații pot fi oameni culți, așa cum pot fi, în aceeași haină militară, ciobani cu inima bună. Ei sunt în situații provizorii cari n'au nevoie de a fi consolidate de o cultură specială, la teatru.

Atunci de ce spectacole pentru soldați? Nu cumva prin această destinație se va fi înțelegând un peiorativ?... După cum se vede, e destul de grav.

Am fi fericiți dacă direcția teatrului Popu-

lar ne-ar oferi vreo explicație. Altfel, privim „teatrul pentru soldați“ ca pe o bombă de repertoriu fără conținut.

O caldă strângere de mână

Romulus Dianu

CONGRESUL INTERNAȚIONAL AL ÎNVĂȚĂMANTULUI SECUNDAR...

...care se ținu la Geneva, către sfârșitul lui August, și-a încheiat lucrările la Grenoble. Originea congreselor didactice internaționale ține de anul 1912. Scopul lor este într-un totu pacifist și de vulgarizare a metodelor pedagogice și științifice la toate națiunile. Congresul din anul acesta a grupat într-un organism internațional peste 40.000 profesori aparținând la peste 20 de națiuni.

Chestiunea principală pusă anul acesta în studiul congresului a fost: „Cum ar putea învățământul istoriei și geografiei, să însuflească copilului sentimentul solidarității umane, în timp și spațiu?“. Cu alte cuvinte trebuia să se găsească mijloacele de a împăca spiritul național cu cel internațional.

S'a admis, cu unanimitate, următoarea ordine de zi:

1). Studiul istoriei în învățământul secundar nu-și dă ca scop esențial nici edificarea morală a elevilor, nici chiar exclusiv formarea spiritului prin studiarea evoluției umanității; ea își propune mai cu seamă să înțeleagă și să facă să se înțeleagă evenimentele și oamenii, pentru a îngădui să fie judecați cu toată imparțialitatea.

2). Învățământul istoriei poate și trebuie să fie înțeles în toate țările ca mijlocul cel mai eficace pentru formarea viitorului cetățean și, în scopul acesta, istoria națională trebuie să fie luată ca centru al învățământului mai ales în clasele inferioare, dar cu condiție formală de a nu ținde, conștient sau nu, la glorificarea sistematică a țării și mai ales de a nu micșora, metodic, celelalte țări;

3). Studiul istoriei în învățământul secundar trebuie, mai ales în clasele superioare, să insiste asupra fenomenelor de ordin economic și asupra interdependențelor ce se impun tuturor națiunilor civilizate; ea trebuie să puie dreptă în lumină mișcarea de solidaritate umană și rolul organismelor internaționale, ce o manifestă și între toate; organismul Societății Națiunilor care trebuie să ocupe, în acest studiu, locul ce se cuvine importanței și activității ei.

Viitorul congres internațional, din 1927, se va ține la București.

PENTRU CUCERIREA MĂRII

„Pagina culturală“ a **Universul**-ui aduce un admirabil folieton „Coasta de argint“ al d-lui **Emanoil Bucuța**. E vorba de cucerirea mării românești și de nevoia unui pod peste Dunăre care să lege București de Balciac, prin Turtucaia:

Podul acela trebuie să se afle cât mai aproape de București, care să fie astfel, cu puterea lui de atragere și cu câtă putere e în stare să reverse, pus de-a dreptul în slujba Dobrogii și a Mării. Să ne gândim că, fără urcarea pe șlepurii și proptite acolo zdravăn în picioare, automobilele plecate la șase dimineața dintr-o piață a Capitalei ar fi înainte de unsprezece în piața strânsă în rama de argint cu safire a Balciacului, atunci când boarea sărată a amiezii începe să miște migdalii și smochinii. Să cerem podul, care leagă Bucureștiul cu Balciacul, dela Turtucaia.

De câte ori s'a vorbit de o asemenea legătură, punctul de vedere strategic a dat năvală, ca s'o zădărnicească, fie deocamdată și numai ca plan și ca pregătire de atmosferă. Turtucaia

ar fi la nu știu câți kilometri de grauită și într-un război cu Bulgaria, sau podul ar fi distrus neputând folosi și pierzându-se cât s'a cheltuit cu el, sau ar fi chiar ocupat prin surprindere și întrebuițat la o trecere dușmană. Nenorocit punct de vedere strategic și primejdie a războiului care vor să ne oprească să îngrijim și să desăvârșim lucrările păcii! Trei ani după ani și acest punct de vedere speră sau di un temei de alte amânări amănătorilor veșnici.

Uitam că, pe lângă alte faloase, acest pod, împreună cu calea ferată care l-ar urma, ar fi o chezușie mai sigură decât o armată, a drepului nostru dobrogean. N'am făcut până azi nimic hotărâtor, care să fie nu numai în ochii localnicilor, dar și în ai noștri, o dovadă vădită că înțelegem să rămânem pentru totdeauna unde suntem. Vreau să zic dovada unei fapte și mai ales în Cadrițater. Sângele trage într-o singură noapte hotarele unui drept, dar abia aurul, care e muncă înceată, îngrămădită, îi înlanțuie în verigi nestricate. Aurul românesc s'a ferit să se îndrepte spre acele plauri. Să-l implântăm în sfârșit, și cu îndrăzneală, ca sa lupte și el pentru noi acolo!

Pe drumul acesta însă, noi ne-am cobori la Mare, iar valului pornit de aici s'ar adăoga multimea dintre Dunăre și țarm oprită în mișcarea ei din spre Kotel și poatele Balcanului în voia văilor și șesului care au adus-o nu de mult în căile noastre. Marea, dela Cetatea Albă până sub Balciac, e țărnuț minim care ne trebuie, într-o proiectie matematică a masei îndărătul lui, a României. Fire nenumerate se vor lega dela Apus la Răsărit între această masă forțând de o populație de multe și multe milioane și între țarm. Vechea direcție dela Mizăzi la Mizănoapte a localnicilor, se va abate. Ei se vor trezi alături de noi, lucrând la cucerirea Mării. Trecutul, cu aspirațiile lui, va fi atunci o erezie, nu numai economică. Să cerem de aceea podul, care leagă Bucureștiul cu Balciacul, dela Turtucaia.

Dacă Statul, Bucureștiul, Balciacul și cele trei județe interesate, n'au să poată descoperi banii trebuitori, cei zece mil, cari vor să ajungă la Mare, au să se scoale de undeva și să zidească cei ceace lipsește. Cei zece mil merg și astăzi către zarea albastră a apei. Strigătul lor de bucurie se va auzi curând și va deștepta ecourile celuilalt de odinioară.

PUBLICAȚII

□ D-l E. Lovinescu va scoate în curând (în editură) primele volume din Istoria literaturii române contemporane și anume:

Vol. I. Evoluția ideologiei literare.

Vol. II Evoluția criticii literare.

□ Revista „Țara Voevozilor“ de sub direcția d-lui Petru Bănescu, va reapare la 5 Octombrie complet reorganizată și cu colaborarea scriitorilor: N. I. Herescu, Al. T. Stamatiad, Paul I. Papadopol, Const. Riuțel, Adrian Pascu, Șerban Cioculescu, Const. Goran, Const. P. Niculescu, etc.

CARTI PRIMITE

I. GRECULESCU: Domnișoara Celina, roman; tip. „Universul“; Lei 40.

I. PELTZ: Fanteze vopsite, ed. II „Ancora“ (1926); Lei 40.

DAN I. SIMONESCU: Vicața literară și culturală a mănăstirii Câmpulung (Muscel) în trecut; ed. libr. Ioan N. Staiacu, Câmpulung, 1926; Lei 20.

Redactor PERPESSICIUS